

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Science in Communicatiewetenschappen

Verbonden in moederschap. Een multimethodisch onderzoek naar het uitbouwen van een online steungroep voor jonge moeders in Vlaanderen.

Fien Meuris

0592090

Academiejaar 2022-2023

WETENSCHAPSWINKEL

Promotor: Katia Segers

Jury: Karen Donders

Sociale Wetenschappen & Solvay Business School

VERKLARING VAN AUTHENTICITEIT

De ondertekende verklaring van authenticiteit is een integrale component van het geschreven werk (Bachelorproef of Masterproef) dat wordt ingediend door de student.

Met mijn handtekening verklaar ik dat:

- ik de enige auteur ben van het ingesloten geschreven werk¹;
- ik dit werk in eigen woorden heb geschreven;
- ik geen plagiaat heb gepleegd zoals gedefinieerd in artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB; waarbij de meest voorkomende vormen van plagiaat zijn (niet-limitatieve lijst):
 - aard 1: tekst overnemen van andere auteurs, weliswaar met bronvermelding maar zonder gebruik van aanhalingstekens waar het om een letterlijke overname gaat;
 - aard 2: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet letterlijk, zonder bronvermelding;
 - aard 3: verwijzen naar primair bronmateriaal waar de tekst en bronvermelding al dan niet letterlijk wordt overgenomen uit niet-vermelde secundaire bronnen;
 - aard 4: tekstfragmenten overnemen van andere auteurs, al dan niet met bronvermelding, met geringe en/of misleidende tekstaanpassingen.
- ik in de tekst en in de referentielijst volledig heb gerefereerd naar alle internetbronnen, gepubliceerde of ongepubliceerde teksten die ik heb gebruikt of waaruit ik heb geciteerd;
- ik duidelijk alle tekst heb aangeduid die letterlijk is geciteerd;
- ik alle methoden, data en procedures waarheidsgetrouw heb gedocumenteerd;
- ik geen data heb gemanipuleerd;
- ik alle personen en organisaties heb vermeld die dit werk hebben gefaciliteerd, dus alle ingediende werk ter evaluatie is mijn eigen werk dat zonder hulp werd uitgevoerd tenzij uitdrukkelijk anders vermeld;
- dit werk noch een deel van dit werk werd ingediend aan een andere instelling, universiteit of programma;
- ik op de hoogte ben dat dit werk zal gescreend worden op plagiaat;
- ik alle origineel onderzoeksmateriaal onmiddellijk zal indienen op het Decanaat wanneer hierom wordt gevraagd;
- ik op de hoogte ben dat het mijn verantwoordelijkheid is om na te gaan dat ik word opgeroepen voor een hoorzitting en tijdens de periode van hoorzittingen beschikbaar te zijn;
- ik kennis genomen heb van artikel 118 van het Onderwijs- en Examenreglement van de VUB omtrent onregelmatigheden en dat ik op de hoogte ben van de disciplinaire sancties;
- de afgedrukte kopie die ik indiende identiek is aan de digitale kopie die ik oplaadde op Turnitin.

Student familienaam, voornaam: Meuris Fien

Datum:17/05/2023....

Handtekening:

¹ Voor groepswerken zijn de namen van alle auteurs verplicht. Hun handtekeningen staan collectief borg voor de volledige inhoud van het geschreven werk.

Toestemmingsformulier openbaarmaking masterproef

Student : Fien Meuris
Rolnummer : 0592090
Opleiding : Communicatiewetenschappen
Academiejaar : 2022-2023

Masterproef : Verbonden in moederschap. Een multimethodisch onderzoek naar het uitbouwen van
Titel : een online steungroep voor jonge moeders in Vlaanderen.
Promotor : Prof. Dr. Katia Segers

De masterproef waarvoor de student een credit behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum: 18/05/2023

Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld teLeuven..... op17/05/2023.....

Handtekening student

Abstract

Fara vzw heeft al enkele jaren een steungroep op Facebook waar ze jonge moeders samenbrengt. De interactie in deze groep bleek nog niet optimaal. Het leek nodig om te onderzoeken welke initiatieven genomen kunnen worden om jonge moeders succesvol te verbinden. Deze masterproef heeft als doel te onderzoeken wat de rol van online community building is op empowerment van supportgroepen. De hoofdonderzoeksvraag die daarbij gesteld werd, is: 'Hoe kan Fara vzw Vlaamse tienerouders van 12 tot 24 jaar verenigen in een online community?'

Om een antwoord te formuleren op deze onderzoeksvraag werd er aan multimethodisch onderzoek gedaan. Als eerste werd er een inhoudsanalyse gedaan van de reeds bestaande Facebookgroep van Fara vzw. Vervolgens kwam het onderzoek via een enquête voor de eerste keer in contact met de doelgroep. Tot slot werden er kwalitatieve interviews gedaan, waarbij de respondenten bevroegd werden naar de steun die ze kregen, de sociale netwerksites die ze gebruiken, het contact dat ze hebben met andere moeders en de wijze waarop ze bereid zijn om zich te verenigen in een online supportgroep.

Uit de resultaten van de onderzoeksmethoden kunnen verschillende conclusies getrokken worden. Allereerst bleek Facebook, ondanks de daling in adolescenten gebruikers, nog steeds een ideaal medium om jonge moeders met elkaar in contact te brengen. Daarnaast bleken ook Facebook Messenger en Instagram populair te zijn bij de doelgroep. De respondenten leken zeker voorstanders te zijn van het online verenigen van tienermoeders. Desondanks verkozen de meesten offline activiteiten boven online interacties met andere jonge mama's. Daaropvolgend bleek uit dit onderzoek dat veel jonge moeders niet in een grote groep zouden posten. Kleinere online groepen of privé gesprekken met andere jonge moeders leken wel te werken. Tot slot bleek het ontvangen van informatieve steun één van de grootste opportuniteiten te zijn van een online steungroep.

Trefwoorden: online steungroep, online supportgroep, online community building, tienermoeders, jonge moeders, empowerment van tienerouders

Aantal woorden (exclusief titelblad, inhoudsopgave, lijst van figuren, literatuurlijst en bijlagen): 20.432

Dankwoord

Acht maanden geleden koos ik ervoor mijn masterproef te schrijven in samenwerking met de Wetenschapswinkel. Op deze manier kon ik maatschappelijk relevant onderzoek verrichten voor jonge mama's en Fara, de vzw die hen een hart onder de riem steekt. Ik koos voor een onderwerp dat toen nog een ver-van-mijn-bed-show was, maar mij nu nauw aan het hart ligt. Hoe dan ook was het voltooien van dit onderzoek niet mogelijk geweest zonder de steun en medewerking van een aantal personen.

Allereerst zou ik graag mijn promotor, professor Katia Segers, bedanken voor de goede adviezen en suggesties. Dankzij haar professionele begeleiding en motiverende woorden heb ik mijn masterproef succesvol kunnen afronden.

Daarnaast wil ik graag de Wetenschapswinkel, met name Freija Poot en Brecht Van der Schueren, bedanken om mij in contact te brengen met Fara vzw. Ook daarna waren zij er steeds om mijn creatieproces op te volgen.

Vervolgens bedank ik graag Fara vzw om mij de kans te geven dit onderzoek te verrichten. In het bijzonder wil ik Kirsten Elen bedanken. Zij heeft mij vanaf het begin bijgestaan en ondersteund. Dankzij haar kon ik vlot in contact treden met de doelgroep en de respondenten. Ze stond ook altijd klaar met goede raad en kon mij steeds een duwtje in de rug geven.

Ik wil ook heel graag alle deelneemsters aan mijn enquête en interviews bedanken. Ze mogen zo trots zijn op hoe ze, elk op hun eigen manier, de rol van mama vervullen. Bedankt om mij te vertrouwen en jullie verhalen met mij te delen.

Een speciaal dankwoord gaat uit naar mijn liefste familie, voor de heldere blikken, de steun en jullie geloof in mij. Mijn fantastische vriendinnetjes, voor de inspiratie en motivatie. Tot slot mijn vriend, bedankt om urenlang naar mijn gezeur te luisteren, bij jou kon ik steeds ventileren.

Dank jullie wel!

Veel leesplezier gewenst!

Fien Meuris

Inhoudsopgave

Abstract.....	
Dankwoord	
Lijst van figuren	
1. Inleiding.....	1
2. Literatuurstudie	4
2.1. Online supportgroepen.....	4
2.1.1. Wat is een online community?	4
2.1.2. Wat is een online supportgroep?	4
2.1.3. Soorten online supportgroepen.....	6
2.1.4. De leden van een online supportgroep	6
2.1.5. Vormen van sociale steun	7
2.2. Empowerment.....	8
2.2.1. Het concept van empowerment	8
2.2.2. Het effect van steungroepen op individueel empowerment.....	8
2.3. Adolescenten online bereiken	11
2.3.1. Gebruik van digitale media	11
2.3.2. Online gezondheidscommunicatie	12
2.4. Depressieve klachten bij tienermoeders.....	14
2.4.1. Eenzaamheid en sociaal isolement.....	14
2.4.2. Gebrek aan zelfvertrouwen.....	15
2.4.3. Impact op de opvoeding	15
2.5. Online steungroep voor tienerouders	16
2.5.1. Online communities om tienerzwangerschap te voorkomen	16
2.5.2. Online communitybuilding voor empowerment bij tienerouders	16
2.5.3. Sterktes bij online communityvorming voor adolescente moeders	17
2.5.4. Zwaktes bij online communityvorming voor adolescente moeders.....	18
2.5.5. Kansen bij online communityvorming.....	19
2.5.4. Bedreigingen bij online communityvorming.....	20
2.6. Conclusie literatuur	22
3. Methodologisch onderzoeksdesign.....	25
3.1. Dataverzamelmethode.....	25
3.2. Verzameling van de gegevens	26
3.3. Analyse van de gegevens	27
3.3.1. Inhoudsanalyse	27
3.3.2. Online enquête	28
3.3.3. Interviews	28

3.4. Onderzoeksethiek	28
3.5. Theoretische concepten voor de analyse	29
4. Onderzoeksresultaten	30
4.1. Inhoudsanalyse.....	30
4.2. Enquête	32
4.2.1. Verspreiding	32
4.2.2. Deelnemers	32
4.2.3. (Sociale) mediagebruik	33
4.2.4. Gebruik bestaande Facebook community.....	35
4.2.5. Contact met andere jonge mama's	35
4.3. Diepte-interviews	39
4.3.1. Respondenten	39
4.3.2. Jong moederschap	41
4.3.3. Steun.....	44
4.3.4. Contact met andere jonge mama's	46
4.3.5. Sociale media.....	47
4.3.6. Online supportgroep voor jonge mama's	48
4.4. Conclusie onderzoeksresultaten en vergelijking met de literatuur	53
5. Algemene conclusie en discussie	56
5.1. Aanbevelingen voor Fara vzw	57
5.2. Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek.....	58
Literatuurlijst.....	59
Bijlagen	i
Bijlage 1: Inhoudsanalyse (MAXQDA-bestand).....	i
Bijlage 2: Vragenlijst enquête.....	i
Bijlage 3: Resultaten van de enquête.....	vi
Bijlage 4: Antwoorden op vraag 20 van de enquête	vi
Bijlage 5: Interviewvragen respondenten die al in contact kwamen met Fara vzw.....	viii
Bijlage 6: Interviewvragen respondenten die nog niet in contact kwamen met Fara vzw.....	x
Bijlage 7: Geïnformeerde toestemming interviews	xii
Bijlage 8: Interviewtranscripten	xiv
Bijlage 9: Analyse van de interviews (MAXQDA-bestand).....	xiv

Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Hoe kwam je in contact met vzw Fara?</i>	<i>33</i>
<i>Figuur 2: Van welke sociale media maak je dagelijks gebruik?.....</i>	<i>34</i>
<i>Figuur 3: Van welke sociale media maak je wekelijks gebruik?</i>	<i>34</i>
<i>Figuur 4: Wat voor informatie over tienerouderschap wil je graag ontvangen via sociale media?</i>	<i>35</i>
<i>Figuur 5: Leerde je al andere mama's kennen met behulp van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?.....</i>	<i>36</i>
<i>Figuur 6: Rangschik via welke sociale media je het liefst in contact komt met andere tienerouders (1= het liefst).....</i>	<i>37</i>
<i>Figuur 7: Op welke manier zou je zelf het meest geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders?.....</i>	<i>37</i>

1. Inleiding

Deze thesis tracht een antwoord te formuleren op de volgende probleemstelling: 'Wat is de rol van online community building op empowerment van supportgroepen?'. De uitvinding van het World Wide Web door Tim Berners-Lee is een belangrijke ontwikkeling in het ontstaan van online communities (Preece et al., 2003; White & Dorman, 2001, p. 693). Online gemeenschappen werden één van de populairste gebruikerstools op het internet (Kraut & Resnick, 2011, p. 1). Niettemin blijft er onenigheid rond een gemeenschappelijke definitie van een online community (de Souza & Preece, 2004, p. 580). Er bestaan verschillende definities om een online gemeenschap te omschrijven. Daarnaast hechten diverse disciplines, zoals de sociologie, de etnografie en de computerwetenschappen, andere belangen aan het concept van een online community (de Souza & Preece, 2004, p. 580).

Het internet en digitale technologieën spelen een grote rol in het leven van tieners. Ze kunnen adolescenten in contact brengen met leeftijdsgenoten die met dezelfde omstandigheden te maken hebben (Bhattacharya et al., 2019, p. 26). Het jaarlijkse Digimeter onderzoek van imec toont aan dat 100 procent van de 16- tot 24-jarigen over een smartphone beschikt (Sevenhant et al., 2021, p. 30). Desondanks daalt het gebruik van Facebook bij dezelfde groep adolescenten (Sevenhant et al., 2021, p. 45). Instagram blijkt het meest gebruikte sociale medium onder deze leeftijdscategorie, het gebruik stijgt ook nog steeds. Ook bij TikTok, Twitter en Instagram stijgt het gebruikersaantal door de jaren heen. Ten slotte toont onderzoek van Chan et al. (2017) aan dat, ondanks de snelle verspreiding van digitale gezondheidstechnologieën, het gebruik van gezondheidsapps via smartphones laag blijft onder adolescenten. Bijna twee derde van de deelnemende tieners in het onderzoek had zelfs nog nooit een gezondheidsapp gebruikt (Chan et al., 2017, p. 52).

Daarnaast neemt het aantal adolescenten met klachten van eenzaamheid en mentale gezondheidsproblemen steeds toe. Binnen deze populatie vormen tienerouders een subgroep die hier extra gevoelig aan is (Sachs et al., 2022). Onderzoek toont aan dat symptomen van een depressie vaak voorkomen bij tienermoeders na de bevalling (Brown et al., 2011, p. 899; Hudson et al., 2000, p. 450). Ze kampen met een laag zelfbeeld, een gevoel van eenzaamheid en raken geïsoleerd van hun leeftijdsgenoten (Hudson et al., 2000, p.p. 450-451). Uit onderzoek van Brown et al. (2011, p. 899) blijkt dat wanneer tienermoeders beter sociaal ondersteund worden, ze minder depressieve klachten vertonen. Zich verenigen met anderen zorgt namelijk voor minder eenzaamheid (Sachs et al., 2022). Hiernaast toont dit onderzoek aan dat een virtuele community zeker een oplossing kan zijn voor de drukke agenda's van tienermoeders.

Tijdens het onderzoek wordt de probleemstelling toegepast op een specifiekere onderzoeksvraag: 'Hoe kan Fara vzw Vlaamse tienerouders van 12 tot 24 jaar verenigen in een online community?' Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van volgende deelvragen: (1) Welke online platformen zijn populair bij adolescenten?, (2) Welke internationale initiatieven werden er al genomen om tienerouders online te verenigen? (3) Wat zijn de sterktes, zwaktes, bedreigingen en opportuniteiten (SWOT-analyse) van een online community voor tienerouders? (4) Op welke manier zijn tienerouders bereid om zich online te verenigen?

Het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie brengt elk jaar een rapport uit met de geboortecijfers in Vlaanderen (Devlieger et al., 2021). Het recentste jaarverslag dateert van 2020. In 2020 was 1,0 procent van de Vlaamse moeders tijdens de bevalling jonger dan twintig jaar (Devlieger et al., 2021, p. 18). In het begin van de jaren negentig vertegenwoordigden tienermoeders nog 1,8 procent van de bevallingen (Jacquemyn & Martens, 2015, p. 460). Dit cijfer bleef stabiel tot er in 2012 een daling ontstond naar 1,4 procent (Jacquemyn & Martens, 2015, p. 461). Wereldwijd maken tienerbevallingen 11 procent uit van alle geboortes (Cook & Cameron, 2015, p. 243). Volgens de databank van Eurostat (2020) behoort België tot de top tien van Europese landen met het laagste aantal tienermoeders. Niettegenstaande het aantal tienermoeders in Vlaanderen elk jaar daalt blijft voor vzw Fara onderzoek naar deze groep nog steeds noodzakelijk. Fara vzw "is een professionele organisatie die luistert, informeert en begeleidt bij zwangerschapskeuzes, zowel voor, tijdens als na de keuze" (Fara, z.d.).

Fara vzw neemt al even het initiatief om tienerouders met elkaar te verenigen. Dit doet de vzw zowel off- als online. Online werd er een gesloten Facebookgroep opgericht, waarin 69 tienermoeders met elkaar verbonden zijn. Nochtans merkt Fara dat er weinig initiatief genomen wordt om met elkaar in interactie te treden, dit terwijl er wel nood aan is. In Nederland werden er wel al grote initiatieven genomen om tienermoeders met elkaar te verenigen. Zo lanceerde Stichting voor tienerMoeders (2021) een online community 'SamenvoorElkaar'. Het is een landkaart waarop tienermoeders, vrijwilligers, donateurs en organisaties zich verbinden en hulp vragen en aanbieden (Stichting voor tienerMoeders, 2021).

Dit praktijkgerichte onderzoek heeft tot doel inzicht te verkrijgen in hoe vzw Fara een online communitygevoel kan creëren bij tienerouders. Met behulp van de bevindingen van dit onderzoek wil Fara een veilige onlineomgeving beschikbaar stellen waar Vlaamse tienerouders elkaar kunnen leren kennen. Op deze manier kunnen ze ideeën uitwisselen, vragen stellen, hun hart luchten en bijleren. Hiernaast wil dit onderzoek de bestaande kennis over het onderwerp uitbreiden. Tot nu toe werd er al degelijk onderzoek gedaan naar online initiatieven om tienerzwangerschappen te voorkomen (Bhuiya et al., 2017; Flores et al., 2005;

Green & Documét, 2005). Strategieën om tienerzwangerschappen te verminderen kunnen echter ook negatieve gevolgen hebben, het is belangrijk dat deze adolescenten net ondersteund worden voor, tijdens en na hun zwangerschap (Cook & Cameron, 2015, p. 246).

Tienerzwangerschap werd in een rapport van Fara en Sensoa gedefinieerd als een zwangerschap bij een jonge vrouw onder de leeftijd van 20 jaar (Brants & Vermeire, z.d.). Hiernaast gebruiken Jacquemyn en Martens (2015, p. 461) tijdens hun onderzoek dezelfde doelgroep. Tot slot sluit ook internationaal onderzoek aan bij deze afbakening (Brown et al., 2011; Hudson et al., 2000). De minimumleeftijd van een tienermoeder verschilt per onderzoek. Het Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie gebruikt 13 jaar als minimum leeftijd van een tienermoeder in Vlaanderen (Devlieger et al., 2021). Fara vzw bakent haar doelgroep af tot Vlaamse tienerouders van 12 tot en met 23 jaar. Dit onderzoek zal zich dus ook focussen op deze groep.

Het onderzoek verliep multimethodisch via een inhoudsanalyse, een enquête en diepte-interviews. Voorgaande onderzoeken met betrekking tot communityvorming van tienerouders en preventie van tienerzwangerschappen tonen aan dat dit een toepasselijke methode is (Bhuiya et al., 2017; Flores et al., 2005). De groep respondenten bestaat uit Vlaamse tienermoeders die al eens in contact zijn gekomen met Fara. Er werd eerst een enquête verspreid worden de Facebookcommunity 'Vlaamse tienermama's'. Hierna werden een aantal jonge mama's semigestructureerd geïnterviewd aan de hand van een vragenlijst. Het gesprek mocht van de vragenlijst afwijken indien gepast en relevant. De transcripties van de interviews werden gecodeerd en geanalyseerd om belangrijke, terugkomende thema's te identificeren.

2. Literatuurstudie

2.1. Online supportgroepen

In het eerste hoofdstuk van de literatuurstudie wordt het concept van een online supportgroep besproken. Er wordt gekeken naar de verschillende soorten groepen en de leden van een online steungroep. Tot slot bespreekt dit hoofdstuk de vormen van sociale steun die uitgewisseld kunnen worden binnen een supportgroep.

2.1.1. Wat is een online community?

Plant (2004, p. 54) definieert een online community als volgt: "A collective group of entities, individuals or organizations that come together either temporarily or permanently through an electronic medium to interact in a common problem or interest space". Kraut en Resnick (2011, p. 1) voegen hier aan toe dat deze elektronische media kunnen bestaan in verschillende vormen, zoals forums, blogs, e-maillijsten en socialenetwerksites. In 1996 hield een groep academici een workshop waarin ze de hoofdkenmerken van een online community omschreven (Whittaker et al., 1997, p. 27):

- De hoofdzakelijke reden voor leden om tot de gemeenschap te behoren is het hebben van een gemeenschappelijk(e) doel, interesse of activiteit;
- De groepsleden zijn regelmatig actief en er zijn vaak intensieve interacties tussen leden waarbij emotionele banden gecreëerd worden;
- De deelnemers hebben toegang tot gemeenschappelijke bronnen en hier zijn duidelijke regels rond;
- Er is wederzijdse uitwisseling van informatie, ondersteuning en diensten tussen de deelnemers;
- De leden delen dezelfde sociale conventies, taal en protocollen.

Hoe meer kenmerken er van toepassing zijn, hoe meer er verondersteld kan worden dat het over een online community gaat (Whittaker et al., 1997, p. 27). Demiris (2006, p. 179) spreekt dan weer over een virtuele gemeenschap en definieert deze als een sociale eenheid die leden omvat die zich als groep tot elkaar verhouden en met elkaar contact houden aan de hand van communicatietechnologieën die geografische afstand overbruggen.

2.1.2. Wat is een online supportgroep?

Het begrip van 'online community' is nog heel breed, er bestaan verschillende online gemeenschappen die elk een eigen focus leggen (Preece et al., 2003). Preece et al. (2003) herkennen in hun onderzoek elf verschillende types van online communities, zoals een

handelsgroep, een fangroep, een lokale groep, een politieke groep en een religieus gerelateerde groep (Preece et al., 2003). Een online community onder begeleiding van vzw Fara behoort tot de gezondheidsgroepen. Een community van tienermoeders die zich verenigen wordt ook wel eens een steungroep genoemd. Kurtz (1997, p.p. 4-5) formuleert in zijn boek *Self-help and support groups: A handbook for practitioners* de onderstaande definitie voor een support groep:

Support groups meet for the purpose of giving emotional support and information to persons with a common problem. They are often facilitated by professionals and linked to a social agency or a larger, formal organization. Membership criteria often exclude individuals not served by the sponsoring organisation. Behavioural and societal change are subordinate to the goals of emotional support and education. Meetings are relatively unstructured, and the group's program is unlikely to espouse an ideology. Support groups usually do not charge fees or collect dues (Kurtz, 1997, p.p. 4-5).

Steungroepen vonden volgens Barak et al. (2008, p. 1868) honderden jaren geleden hun oorsprong met het internationaal verbreid genootschap van de vrijmetselarij. Toch werd het concept van een steungroep pas populair in het midden van de twintigste eeuw toen gemeenschappen, zoals de Anonieme Alcoholisten, opkwamen in de samenleving (Barak et al., 2008, p. 1868).

Vanaf de jaren negentig vinden steungroepen ook online plaats (Barak et al., 2008, p. 1868). We spreken volgens Yang (2018, p. 209) van *computermediated support groups (CMSGs)* wanneer patiënten en zorgverleners aan de hand van online interacties informatie, begrip en inzichten uitwisselen over gezondheidsproblemen. Demiris (2006) spreekt over een virtuele gemeenschap in de gezondheidszorg en definieert dit als volgt:

A virtual community in health care refers to a group of people (and the social structure that they collectively create) that is founded on telecommunication with the purposes of collectively conducting activities related to health care and education. Such activities can include actual delivery of health care services, staff or patient education, a platform for providing support, discussing health and treatment related issues and problems, sharing documents, consulting with experts and sustaining relationships beyond face-to-face events. (Demiris, 2006, p. 179)

Hoewel er al heel wat onderzoek naar sociale supportgroepen gedaan werd, is er nog niet veel geweten over het fenomeen van online supportgroepen (White & Dorman, 2001, p. 683). Dit komt omdat deze vorm van steungroepen niet meteen met open armen ontvangen werd door de professionele samenleving (Barak et al., 2008, p. 1868).

2.1.3. Soorten online supportgroepen

Online steungroepen kunnen bestaan in verschillende soorten van internettoepassingen, zoals automatische e-maillijsten, groeps- en privéchatrooms, videoconferenties of forums (Barak et al., 2008, p. 1868; Demir, 2006, p. 179). Het fenomeen van een forum of een bulletin board bleek een hele populaire technologie te zijn voor een steungroep (Barak et al., 2008, p. 1868).

Vervolgens kan er rond elk leedonderwerp een online steungroep bestaan. Voorbeelden zijn: ouders van kinderen met autisme, slachtoffers van seksueel geweld, patiënten met borstkanker, rokers die willen stoppen,...

2.1.4. De leden van een online supportgroep

Supportgroepen bestaan vaak uit leden die een geografische afstand en/of een afstand in tijd ervaren (Demir, 2006, p. 180). Het voordeel van supportgroepen die online plaatsvinden is dat ze tijd-, ruimte- en schaalbarrières verbreken (Galinsky et al., 1997; Kraut & Resnick, 2011, p. 2; White & Dorman, 2001, p. 694). Gelijkgestemden kunnen zo gemakkelijk contact opnemen met elkaar (Kraut & Resnick, 2011, p. 2; White & Dorman, 2001, p. 694). Hiernaast vormen online platformen voor vele mensen een gemakkelijkere stap om over gevoelige onderwerpen te communiceren (White & Dorman, 2001, p. 694). Uit onderzoek van Galinsky et al. (1997) bleek dat zowel ouders als adolescenten doelgroepen zijn die baat hebben bij een online supportgroep. De groep van tienerouders behoort tot beide categorieën.

Burnett (2000) definieerde twee verschillende categorieën van informatie-uitwisseling door leden van virtuele gemeenschappen: niet-interactief gedrag en interactief gedrag. De voornaamste categorie van niet-interactief gedrag betekent dat het groepslid passief observeert in plaats van actief deel te nemen aan de gesprekken binnen de community (Burnett, 2000). Nonnecke en Preece (2000) noemen deze groep ook wel 'the lurkers'. Ze toonden in hun paper aan dat 'lurking' gedefinieerd kan worden in termen van het niveau van deelname over een bepaalde periode: ofwel helemaal niets posten of een minimale hoeveelheid bijdragen (Nonnecke & Preece, 2000, p. 74). Desondanks blijft het niet-interactief deelnemen aan een supportgroep wel nuttig voor bepaalde leden, het behoren tot een groep kan op zich al zorgen voor een gevoel van steun en empowerment (Nonnecke & Preece, 2000, p. 78). Nonnecke en Preece, (2000, p. 80) concludeerden in hun studie dat de negatieve connotatie van 'lurking' een onjuiste visie is, aangezien het deelnemen aan een supportgroep al heel wat waarde genereert. Tegenover 'lurking' staat de categorie van interactief gedrag, hier neemt de deelnemer wel een actieve rol op (Burnett, 2000). Deze groep wordt ook wel 'the posters' genoemd (Nonnecke & Preece, 2000).

Uit de studie van Mo en Coulson (2010, p.p. 1190-1191) over HIV-supportgroepen, bleek dat leden die nog maar net kampten met HIV-symptomen eerder tot de categorie van de 'lurkers' behoren dan personen die al langer te maken hebben met AIDS. Leden die nog maar pas het label van HIV-patiënt hebben gekregen, gebruiken de supportgroep voor algemene informatie en ervaringen van anderen over de ziekte (Mo & Coulson, 2010, p. 1191). Ervaren patiënten behoren net eerder tot de categorie van de 'posters', omdat zij meer behoefte hebben om hun persoonlijke uitdagingen en ervaringen te delen met anderen. Ook de studie van van Uden-Kraan et al. (2008b) bevestigt dat groepsleden die recent een bepaalde diagnose kregen, vaker tot de categorie van 'lurkers' behoren.

2.1.5. Vormen van sociale steun

Cutrona en Suhr (1992) definiëren twee hoofdcategorieën van sociale support: actie bevorderende steun en verzorgende steun. Aan de hand van 'actie bevorderende steun' wordt een probleem van een individu opgelost of het lijden van een individu weggenomen. Binnen deze categorie behoren volgens Cutrona en Suhr (1992, p. 155) zowel informatieve steun als materiële steun. De hoofdcategorie van 'verzorgende steun' wordt gedefinieerd als het aanmoedigen van een individu, zonder directe inspanning om een probleem op te lossen. Emotionele steun, netwerksteun en waardering bevinden zich binnen deze categorie (Cutrona en Suhr, 1992, p. 155). Verder definieert ook House (1981) in zijn studie drie categorieën van sociale steun: informationele steun, emotionele steun en instrumentele steun. Deze worden op het einde van de literatuurstudie besproken. Vormen van informationele steun en emotionele steun worden volgens Evans et al. (2012, p. 406) het meeste uitgewisseld binnen supportgroepen.

2.2. Empowerment

In dit deel van de literatuurstudie wordt het concept van empowerment ontleed. Vervolgens wordt er ingegaan op het effect van steungroepen op individueel empowerment.

2.2.1. Het concept van empowerment

Het concept 'empowerment' ontstond enkele decennia geleden toen minderheidsgroepen voor hun plaats in de samenleving opkwamen (Barak et al., 2008, p. 1869). Eerst werd de term door onderzoekers beperkt tot de status van een groep (Barak et al., 2008, p. 1869). Later is het concept verruimd door het ook toe te passen op individuen. Barak et al. (2008, p. 1869) definiëren empowerment als zowel de eigen capaciteiten die een individu of een groep van zichzelf waarneemt in de omgang met diverse uitdagingen, als het vermogen om deze obstakels te overwinnen. Vervolgens kan het concept van persoonlijke empowerment met betrekking tot gezondheidszorg opgedeeld worden in drie perspectieven (Lemire et al., 2008, p. 130). Als eerste de bereidheid om advies van deskundigen op te volgen, dat het professionele perspectief genoemd wordt. Vervolgens het consumentenperspectief, waarmee zelfredzaamheid door individuele keuze bedoeld wordt. Tot slot het sociaal integreren door de ontwikkeling van collectieve steun, dat ook 'het gemeenschapsperspectief' wordt genoemd (Lemire et al., 2008, p. 131).

2.2.2. Het effect van steungroepen op individueel empowerment

Het internet speelt steeds een grotere rol voor empowerment, omdat het de toegang tot gezondheidsinformatie en -diensten vergroot (Lemire et al., 2008, p. 131). Ook heeft onderzoek aangetoond dat het deelnemen aan online steungroepen kan leiden tot het ervaren van persoonlijk empowerment, aldus Barak et al. (2008, p. 1872) en Mo en Coulson (2010, p. 1186). Er zijn verschillende processen in online supportgroepen die hieraan bijdragen.

De eerste vorm van persoonlijk empowerment, die gecreëerd wordt door het deelnemen aan een onlinesupportgroep, is 'beter geïnformeerd zijn' (Barak et al., 2008, p. 1874; Lemire et al., 2008, p. 136). Uit de studie van Mo en Coulson (2010, p. 1191) blijkt dat het hebben van een vraag gerelateerd aan gezondheid één van de belangrijkste redenen was om zich aan te sluiten bij een supportgroep. Daarnaast toont onderzoek van van Uden-Kraan et al. (2009, p. 64) aan dat het gevoel van empowerment door de deelnemers het meest ervaren werd als ze beter geïnformeerd waren. Supportgroepen zorgen er volgens de onderzoekers voor dat het verkrijgen van goede kennis een positieve impact heeft op het beheersen van gezondheidsproblemen. Het individuele beslissingsvermogen sluit hierbij aan. Hoe meer informatie men ter beschikking heeft, hoe meer men vertrouwen heeft met het ondernemen

van actie (Barak et al., 2008, p. 1876; Lemire et al., 2008, p. 136). Dit zorgt er vervolgens voor dat deelnemers zich zekerder voelen wanneer ze op consultatie gaan bij een hulpverlener (van Uden-Kraan et al., 2009, p. 64). Ze voelen zich zekerder over de behandeling en voelen zich beter voorbereid op een afspraak. Hiernaast maken online supportgroepen het ook mogelijk om eigen kennis te delen met groepsleden en zo anderen te helpen (Lemire et al., 2008, p. 136). Ook het helpen van anderen zorgt voor een gevoel van individueel empowerment (van Uden-Kraan et al., 2008b). Posters ervaren dit gevoel sterker dan lurkers, omdat zij wel in contact treden met andere leden (van Uden-Kraan et al., 2008b).

Volgens het onderzoek van van Uden-Kraan et al. (2009, p. 65) is het uitwisselen van informatie het meest voorkomende empowermentproces binnen supportgroepen. Desondanks mogen online steungroepen niet enkel gepromoot worden als bron van informatie. Ook het zelf schrijven van online berichten leidt tot een gevoel van opluchting en het verbetert iemands sociaal welzijn (Barak et al., 2008, p. 1872; van Uden-Kraan et al., 2008b). De mogelijkheid om persoonlijke verhalen en moeilijkheden te beschrijven zorgt voor een gevoel van empowerment en controle (Barak et al., 2008, p. 1873). Het deelnemen aan een online supportgroep heeft tot gevolg dat men ook in het echte leven opener durft te zijn over gezondheidsproblemen (van Uden-Kraan et al., 2009, p. 64).

Uit onderzoek van van Uden-Kraan et al. (2008b) bleek dat lurkers niet hetzelfde gevoel van empowerment ervaren als posters op vlak van informatieversterking vanuit een steungroep. Lurkers worden wel geïnformeerd door de berichten die geplaatst worden in een online groep, maar nemen niet actief deel. Hierdoor kunnen zij geen persoonlijke informatie ontvangen die invloed heeft op hun gevoel van individueel empowerment (van Uden-Kraan et al., 2008b).

'Het ondervinden van emotionele steun' is de tweede vorm van individueel empowerment die te danken is aan online steungroepen (Barak et al., 2008, p. 66). Groepsleden voelen zich beter en opgelucht wanneer ze gevoelens met anderen delen (Barak et al., 2008, p. 1873; Evans et al., 2012, p. 408). Emotionele opluchting en binding leiden op hun beurt ook tot persoonlijk empowerment (Barak et al., 2008, p. 1874). Daarnaast vermindert de deelname aan online supportgroepen het gevoel van eenzaamheid of sociaal isolement. Uit onderzoek van van Uden-Kraan et al. (2009, p. 64) bleek dat de helft van de ondervraagden zich minder eenzaam voelden doordat ze deelnamen aan een online supportgroep. Het gevoel van verbondenheid en samenhang heeft dan weer positieve impact op persoonlijk empowerment (Barak et al., 2008, p. 1875). Uit de studie van Mo en Coulson (2010, p. 1191) bleek dat HIV-patiënten, buiten voor het zoeken van informatie, een supportgroep vooral gebruiken om in contact te komen met gelijkgestemden.

Op het vlak van het verkrijgen van sociale steun zien van Uden-Kraan et al. (2008b) degelijk verschillen tussen 'lurkers' en 'posters'. Het sociaal welzijn van lurkers verbetert niet door hun deelname aan een online supportgroep omdat ze met niemand in interactie gaan.

Daarnaast blijkt dat het vinden van erkenning door anderen een belangrijke factor is bij de stimulatie van persoonlijk empowerment (van Uden-Kraan et al., 2009, p. 66). Van Uden-Kraan et al. (2009, p. 66) concluderen dat het behoren tot een online steungroep, de ideale manier is om erkend te worden door anderen. Dit gevoel van persoonlijk empowerment wordt volgens de studie van van Uden-Kraan et al. (2008b) meer herkend bij posters.

Daartegenover beweert de studie van Mo en Coulson (2010, p. 1191) dat er geen verschil is tussen het gevoel van empowerment bij lurkers en posters bij deelname aan een supportgroep. Enkel het lezen van berichten van andere deelnemers stimuleert volgens deze onderzoekers net evenveel positiviteit als het zelf posten van berichten (Mo & Coulson, 2010, p. 1191).

Het helpen van anderen leidt minder tot een gevoel van empowerment bij leden van een online supportgroep (van Uden-Kraan et al., 2009, p. 66). Dit komt omdat enkel posters actief deelnemen aan een groep en zo anderen kunnen helpen. Lurkers blijven op de achtergrond en helpen zo geen andere leden (Nonnecke en Preece, 2000; van Uden-Kraan et al., 2009, p. 66).

2.3. Adolescenten online bereiken

In deze paragraaf wordt ingegaan op de digitale media die adolescenten gebruiken. Daarnaast worden sociale netwerksites en apps die jongeren gebruiken voor gezondheidscommunicatie besproken.

2.3.1. Gebruik van digitale media

De imec.digimeter van Mediawijs onderzoekt elk jaar de recentste digitale trends in Vlaanderen. Uit hun onderzoek van 2021 blijkt dat 91 procent van de Vlaamse adolescenten van 16 tot 24 jaar over een laptop beschikt en zelfs 100 procent gebruik kan maken van een smartphone (Sevenhant et al., 2021, p. 30). Hiernaast beschikt ook 100 procent van deze doelgroep over een internetverbinding (Sevenhant et al., 2021, p. 30). Naast de digimeter doet Mediawijs ook om de twee jaar onderzoek naar de digitale leefwereld van Vlaamse kinderen en jongeren van 6 tot 18 jaar (Vanwynsberghe et al., 2022). Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat 90 procent van de Vlaamse jongeren van 12 tot 18 jaar over een laptop beschikt en zelfs 96 procent gebruik kan maken van een smartphone (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 8). Dankzij deze middelen zijn jongeren continu met elkaar in verbinding (Walrave & Van Ouytsel, 2014).

Hiernaast blijkt uit het onderzoek van imec dat hoe jonger de Vlaming is, hoe intensiever hij gebruik maakt van sociale media (Sevenhant et al., 2021, p. 38). Sociale media kunnen we volgens Walrave en Van Ouytsel (2014) definiëren als “technologische toepassingen die personen de mogelijkheid bieden om inhoud te creëren en te delen”. 98 procent van de adolescenten van 16 tot 24 jaar gebruikt namelijk dagelijks minstens een chatdienst of sociale mediaplatform (Sevenhant et al., 2021, p. 30). Ook het onderzoek van Vanwynsberghe et al. (2022, p. 13) toont aan dat 82 procent van de Vlaamse jongeren van 12 tot 18 jaar sociale media gebruikt. Het blijkt zelfs dat de meeste jongeren al een profiel hebben op een sociale netwerksite voor hun dertiende, dit is vaak de minimumvereiste leeftijd om een account aan te maken (Walrave & Van Ouytsel, 2014).

Jongeren voelen zich duidelijk thuis op sociale mediaplatformen. Ze gebruiken het om nieuwe contacten te maken en bestaande relaties te onderhouden (Walrave & Van Ouytsel, 2014). Desondanks daalt het gebruik van Facebook bij deze doelgroep (Sevenhant et al., 2021, p. 39). Slechts 41 procent van de jongeren van 12 tot 18 jaar maakt nog gebruik van deze socialenetwerksite (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 15). Een andere 41 procent van deze groep heeft zelfs nog nooit gebruik gemaakt van Facebook (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 15). Instagram en Whatsapp zien dan weer wel een stijging in gebruikersaantallen (Sevenhant et al., 2021, p. 39). Instagram is het sociale medium waarvan de meeste 16- tot 24-jarigen

gebruik maken (Sevenhant et al., 2021, p. 44). Ook 83 procent van de tieners van 12 tot 18 is op Instagram actief (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 15). Hiernaast heeft 96 procent van deze groep een account op YouTube, 91 procent communiceert via Whatsapp en 91 procent maakt gebruik van Snapchat (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 15). TikTok ervaart de grootste stijging in het aantal jonge gebruikers. In 2020 maakte 28 procent van de Vlaamse tieners van 12 tot 18 jaar gebruik van TikTok, dit cijfer steeg in 2022 al naar 86 procent (Vanwynsberghe et al., 2022, p. 16). Bij de Vlaamse jongeren van 16 tot 24 jaar bedraagt dit cijfer ook 62 procent (Sevenhant et al., 2021, p. 39).

2.3.2. Online gezondheidscommunicatie

Sociale media zijn volgens voorgaande literatuur een gepast platform voor het delen van gezondheidsinformatie (Hussenoeder, 2022, p. 1; Moorhead et al., 2013, p. 9). Volgens Walrave en Van Ouytsel (2014) gebruiken jongeren sociale mediaplatformen om steun aan te bieden en zelf te ontvangen tijdens lastige levensomstandigheden. In onderzoek van Moorhead et al. (2013) werd geconcludeerd dat Facebook, blogs, Twitter en YouTube de meest gebruikte media waren. Op deze platformen werd informatie over tal van onderwerpen, zoals seksuele en mentale gezondheid, gedeeld, er werd op gereageerd en verder over gediscussieerd.

Binnen de brede categorie van sociale media bevinden zich de socialenetwerksites (Walrave en Van Ouytsel, 2014). Sociale netwerksites focussen zich volgens Walrave en Van Ouytsel op de profielen en netwerken van gebruikers. In recent onderzoek met betrekking tot tienermoeders werd er door de geïnterviewden meestal verwezen naar Facebook als sociale netwerksite om zich met andere moeders te verenigen (Hussenoeder, 2022). Uit dit onderzoek bleek dat toegankelijke en kosteneffectieve informatie, verkregen door sociale netwerksites, een goede aanvulling is op informatie van familie en vrienden (Hussenoeder, 2022, p. 6).

Een voordeel van het gebruik van sociale netwerksites voor gezondheidscommunicatie is dat ze gericht zijn op interactie en sociale verbondenheid tussen gebruikers (Hussenoeder, 2022, p. 3; Moorhead et al., 2013, p. 10; Munson, 2011, p. 42). Ze verbinden mensen met soortgelijke problemen en levenservaringen met elkaar (Munson, 2011, p. 42). Op deze wijze kunnen de leden elkaar steun aanbieden en advies geven. Tienermoeders kunnen zo andere adolescenten leren kennen die net zoals hen op jonge leeftijd in aanraking kwamen met het moederschap (Hussenoeder, 2022, p. 4). Uit onderzoek van Munson (2011, p. 44) bleek namelijk dat ondersteuning van lotgenoten vaak beter is dan het advies van eigen vrienden die zelf geen ervaring hebben met het tienermoederschap. Omdat personen met dezelfde ervaring beter kunnen begrijpen wat de adolescent doormaakt, terwijl buitenstaanders zonder context het voorval eerder zouden minimaliseren (Munson, 2011, p. 44). Hiernaast kunnen

gebruikers via deze platformen (nieuwe) sociale relaties opbouwen (Hussenoeder, 2022, p. 3). Dit zorgt op zijn beurt weer voor een vermindering van gevoelens van eenzaamheid en uitsluiting (Hussenoeder, 2022, p. 3). Ten derde zorgt het gebruik van sociale netwerksites voor een vermindering van stress en angst bij adolescente moeders (Hussenoeder, 2022, p. 5). Reacties van andere moeders helpen om tot rust te komen en zorgen ervoor dat het vertrouwen in hun opvoeding toeneemt (Hussenoeder, 2022, p.p. 4-5).

Niettegenstaande deze voordelen werden er ook negatieve gevolgen ontdekt van het gebruik van sociale media voor gezondheidscommunicatie. Zo kunnen er ook negatieve reacties geplaatst worden, die het zelfvertrouwen van de adolescenten naar beneden halen (Hussenoeder, 2022, p. 5). Hierdoor is het belangrijk dat er aan online toezicht gedaan wordt met behulp van een goede privacy- en veiligheidsregeling en een groepsbeheerder (Hussenoeder, 2022, p. 5; Moorhead et al., 2013, p. 10). Daarenboven is de informatie die uitgewisseld wordt via sociale media vaak van informele en onprofessionele aard (Moorhead et al., 2013, p. 10; Munson, 2011, p. 44). Informatie verkregen van vrienden, familie en online bronnen mogen die van professionele hulp niet overstijgen (Munson, 2011, p. 44).

Naast het gebruik van sociale media voor gezondheidscommunicatie kunnen er ook gezondheidsapps ontwikkeld worden. Uit onderzoek van Chan en Cheng (2017, p. 49) naar het gebruik van gezondheidsapps door tieners bleek dat veertig procent van de bevroagde adolescenten hier al eerder gebruik van had gemaakt. Ook de imec-digimeter toont aan dat Vlaamse adolescenten van 16 tot 24 jaar gebruik maken van gezondheidsapps om hun sportprestaties, menstruatiecyclus, slaapritme of hartslag bij te houden (Sevenhant et al., 2021, p. 155). Niettemin gebruikt geen enkele van deze jongeren een gezondheidsapp die betrekking heeft tot het thema 'zwangerschap' (Sevenhant et al., 2021, p. 155).

2.4. Depressieve klachten bij tienermoeders

In deze paragraaf worden de depressieve klachten die tienermoeders kunnen ervaren opgesomd en verder toegelicht.

Volgens recent onderzoek van Sachs et al. (2022) neemt het aantal adolescenten dat te maken krijgt met mentale gezondheidsproblemen, zoals gevoelens van eenzaamheid of een depressie, steeds meer toe. Binnen deze groep vormen tienermoeders een subcategorie die nog kwetsbaarder is voor deze klachten. Hogere percentages van tienerzwangerschappen komen voor in achtergestelde gebieden, bij adolescenten met een lagere opleiding en bij tieners die in een sociale woonwijk leven (Barlow et al., 2011, p. 2; Cook & Cameron, 2015, p. 245). Deze achterliggende context en het gebrek aan sociale steun kunnen ervoor zorgen dat adolescente moeders meer te maken krijgen met geestelijke gezondheidsproblemen (Barlow et al., 2011, p. 2).

Zo tonen diverse studies aan dat depressieve symptomen na de bevalling vaak voorkomen bij tienermoeders (Brown et al., 2011, p. 899; Hudson et al., 2000, p. 450). Het eerste jaar na de geboorte van hun kind zijn deze moeders het meest vatbaar voor depressieve gevoelens (Birkeland et al., 2005, p. 297; Cook & Cameron, 2015, p. 244). Uit de studie van Birkeland et al. (2005, p. 297) bleek dat 29 procent van de onderzochte adolescenten na de bevalling depressieve symptomen ervaarden, die konden leiden tot een postnatale depressie. Hierbij aansluitend had zelfs 56,6 procent van de deelnemende moeders aan de studie van Cox et al. (2008, p. 278) last van depressieve gevoelens. Tot slot tonen Cox et al. (2008, p. 278) aan dat factoren zoals armoede, gebrek aan sociale steun en een laag opleidingsniveau ook voor een aanhoudende depressie kunnen zorgen.

2.4.1. Eenzaamheid en sociaal isolement

Een depressie kan verschillende aanleidingen hebben. Eén van de meest voorkomende oorzaken die bij tienermoeders kunnen leiden tot een depressie is eenzaamheid (Birkeland et al., 2005, p. 297; Hudson et al., 2000, p. 450). Uit onderzoek van Hudson et al. (2000, p. 450) blijkt dat het vangnet van de adolescenten verkleint doordat ze minder tijd hebben om andere relaties te onderhouden. Hiernaast voelen ze zich door de veranderingen geïsoleerd van hun leeftijdsgenoten. Dit gevoel van sociaal isolement kan één van de oorzaken van een depressie vormen (Birkeland et al., 2005, p. 297; Cook & Cameron, 2015, p.p. 244-245). Tevens zorgde de coronapandemie voor nog meer sociaal isolement. Uit het onderzoek van Moltrecht et al. (2022) bleek dat de deelnemende adolescente moeders eenzaamheid en een gebrek aan sociale contacten als oorzaken zagen van depressieve gevoelens. Hoe meer sociale steun

tienerouders ontvangen, hoe minder ze te maken krijgen met een gevoel van eenzaamheid (Brown et al, 2011, p. 899; Cox et al., 2008, p. 278).

2.4.2. Gebrek aan zelfvertrouwen

Ook een laag zelfbeeld kan leiden tot depressieve gevoelens bij tienermoeders (Birkeland et al., 2005, p. 297; Hudson et al., 2000, p. 451). Tienermoeders kunnen gevoelens van onzekerheid ervaren over de manier waarop ze omgaan met hun zwanger- of moederschap (Birkeland et al., 2005, p. 297; Cox et al., 2008, p. 278). Uit onderzoek van Conn et al. (2018, p.p. 94-95) bleek dat de deelnemende adolescenten negatieve reacties ervoeren in verband met hun leeftijd, opvoedingscapaciteiten en opleidingsniveau. Ervaringen van schaamte door stigmatisering, stereotypering en discriminatie door hun leefomgeving halen het zelfvertrouwen van de moeders naar beneden (Conn et al., 2018, p. 91). Hiernaast ervaren de adolescenten lichamelijke veranderingen, die ook impact kunnen hebben op het zelfvertrouwen (Birkeland et al., 2005, p. 297). Daarbij had ook de coronacrisis impact op het zelfvertrouwen van tienermoeders. Door isolatie moesten de moeders vertrouwen op hun eigen opvoedingscapaciteiten, omdat ze minder konden rekenen op hulp van anderen buiten het gezin (Moltrecht et al., 2022).

2.4.3. Impact op de opvoeding

Depressieve symptomen leiden tot een verminderde zorg- en opvoedingscapaciteit van adolescente moeders voor hun kinderen (Cox et al., 2008, p. 278). Hiernaast ontbreekt er volgens Barlow et al. (2022, p. 2) kennis bij adolescenten over zwangerschap en opvoedingstechnieken. Bovendien ondervinden tienerouders minder toegang tot prenatale en kraamzorgdiensten (Cook & Cameron, 2015, p. 245). Al deze factoren zullen op hun beurt zorgen voor ontwikkelings- en gezondheidsproblemen bij hun kinderen waardoor ze een moeilijke jeugd tegemoet gaan (Barlow et al., 2022, p. 2; Cook & Cameron, 2015, p. 245; Cox et al., 2008, p. 278).

2.5. Online steungroep voor tienerouders

Het laatste hoofdstuk van de literatuurstudie beschrijft ten eerste de bestaande online communities om tienerzwangerschap te voorkomen. Vervolgens wordt de focus gelegd op het proces van online communitybuilding voor empowerment van jonge mama's. Tot slot worden, aan de hand van een SWOT-analyse, de sterktes, de zwaktes, de kansen en de bedreigingen, opgesomd van online communitybuilding voor tienermama's.

2.5.1. Online communities om tienerzwangerschap te voorkomen

Volgens Flores et al. (2005, p. S110) hebben de meeste onderzoeken als doel om een community op te richten die voor een daling van het aantal tienerzwangerschappen zorgt. Ook volgens Cook en Cameron (2015, p. 246) worden in verschillende studies de negatieve gevolgen van tienerzwangerschap aangekaart. Hierdoor wordt dit fenomeen beschouwd als een maatschappelijk probleem en willen onderzoekers strategieën ontwikkelen om het aantal adolescente moeders te verminderen (Cook & Cameron, 2015, p. 246; Flores et al., 2005, p. S110).

De verschillende communities die aanzetten tot het voorkomen van tienerzwangerschappen, worden dan vooral bij de ouders van adolescenten gepromoot (Flores et al., 2005; Green & Documét, 2005). Het is zeker belangrijk om als ouder met je kind open te communiceren over onderwerpen zoals seksualiteit en tienerzwangerschap (Green & Documét, 2005, p. S105). Desondanks uiten Cook en Cameron (2015, p. 246) kritiek op de strategieën die gebruikt worden om tienerzwangerschap te voorkomen. Deze preventiecampagnes leggen de schuld bij het individu en houden geen rekening met de achterliggende sociale context. Hiernaast versterken ze stereotypering en stigmatisering bij de adolescenten, met uitsluiting als gevolg (Cook & Cameron, 2015, p. 246).

2.5.2. Online communitybuilding voor empowerment bij tienerouders

Het is volgens Barlow et al. (2011, p. 2) in de meeste Westerse landen een prioriteit om tienermoeders op verschillende vlakken te ondersteunen tijdens hun zwangerschap en bij de opvoeding van hun kinderen. Het is nodig om adolescenten in een zwakke positie bij te staan met tips over ouderschap en relaties (Allen et al., 2016). Volgens de North Carolina State University is het belangrijk om tienermoeders aan te spreken op plaatsen waar zij zich (online) bevinden (Allen et al., 2016, p. 1). Deze groep heeft vaak een drukke agenda, zich virtueel verenigen is een oplossing die tijdbesparend is (Sachs et al., 2022, p. 12). Zo gebruikt het 'Very Important Parents'-programma, opgericht door deze universiteit, sociale media om jongeren online te bereiken (Allen et al., 2016, p. 1).

Uit voorgaande studies blijkt dat de sociale netwerksite 'Facebook' het meest gebruikt werd om tienerouders met elkaar te verenigen (Allen et al., 2016; Mills et al., 2012; Nolan et al., 2015). Publieke Facebookpagina's dienen voor het delen van opvoedings- en ouderschapstips (Allen et al., 2016, p. 1). Hiernaast worden er ook heel wat gesloten Facebookgroepen opgericht (Allen et al., 2016, p. 1; Mills et al., 2012, p. 555). Deze groepen zorgen voor meer privacy en de mogelijkheid voor deelnemers om persoonlijke verhalen met de groep te kunnen delen (Allen et al., 2016, p. 1). Door middel van het delen van individuele ervaringen over het ouderschap, ontdekken de moeders dat ze niet als enige bepaalde problemen ervaren (Mills et al., 2012, p. 555). Zowel via openbare groepen als privégroepen op Facebook kunnen adolescente moeders nieuwe vriendschappen aangaan en bestaande relaties onderhouden (Nolan et al., 2015, p. 4).

Uit twee voorgaande onderzoeken werd het gebruik van een app aangeraden voor adolescente moeders (Allen et al., 2016, p. 3; Nolan et al., 2018, p. 125). Een app zorgt voor een overzicht van alle diensten die aangeboden worden. Deze zou volgens de geïnterviewde verloskundigen uit onderzoek van Nolan et al. (2018, p. 125) niet enkel zorgen voor een gevoel van samenhang, maar ook doorverwijzen naar diensten zoals onderwijs, werkgelegenheid en gezondheidszorg. Daily Vroom is bijvoorbeeld een reeds bestaande app, ontworpen voor ouders van alle leeftijden, die ontwikkelingsgerichte tips en uitdagingen aanbiedt (Allen et al., 2016, p. 3).

Uit onderzoek van Allen et al. (2016, p.p. 1-2) bleek dat adolescente ouders ook gebruik maken van de sociale netwerksites 'Instagram' en 'Whatsapp' om contact te houden met andere moeders. Het door hen onderzochte programma voor tienerouders bezorgt via Whatsapp wekelijks instructievideo's en ouderschapstips aan de deelnemers (Allen et al., 2016, p. 2). Ook een forum of een online mededelingenbord kan een hulpmiddel zijn om een discussie los te maken rond een bepaald onderwerp (Sherman & Greenfield, 2013, p. 76). Uit analyse van Sherman en Greenfield (2013, p. 76) bleek dat de onderzochte tienermoeders niet enkel een forum raadplegen voor zwangerschapsadvies. Ze gebruikten deze vooral om vriendschappen te onderhouden en een communitygevoel te creëren.

2.5.3. Sterktes bij online communityvorming voor adolescente moeders

Online steungroepen zorgen ten eerste voor anonimiteit bij de deelnemers (Barak et al., 2008, p. 1870; Finn, 1999, p. 222; Galinsky et al., 1997; White & Dorman, 2001, p. 694). Ze creëren een omgeving waarop er in eerlijkheid en zonder schaamte over gevoelige en stigmatiserende onderwerpen gepraat kan worden (Finn, 1999, p. 228; White & Dorman, 2001, p. 694). De deelnemers moeten zich geen zorgen maken over hoe ze fysiek overkomen aangezien de communicatie meestal via tekstberichten verloopt (Barak et al., 2008, p. 1871). Uit onderzoek

van Galinsky et al. (1997) bleek ook dat verlegen mensen makkelijker deelnemen aan een online groep omdat gevoelige onderwerpen hier gemakkelijker hun weg vinden. Suller (2004) noemt dit fenomeen 'the online disinhibition effect'. Internetgebruikers doen en zeggen dingen die ze normaal gezien voor zichzelf zouden houden (Suller, 2004, p. 321). Ze voelen zich in een cyberspace omgeving meer zelfzeker en drukken zich daarom ook openlijker uit naar anderen (Suller, 2004, p. 321).

Vervolgens kunnen adolescente moeders elk moment van de dag, op tijdstippen die hen het beste uitkomen, gebruik maken van de community (Finn, 1999, p. 221; White & Dorman, 2001, p. 694). Dit maakt ook vertraagde reacties mogelijk (Barak et al., 2008, p. 1871). Hierbij aansluitend overstijgen online communities geografische beperkingen, doordat tienermoeders verspreid over heel de wereld met elkaar in contact kunnen treden (Finn, 1999, p. 221; White & Dorman, 2001, p. 694; Wright, 2000, p. 56). Hiernaast is ook het aantal mogelijke deelnemers, in tegenstelling tot bij fysieke steungroepen, bij een online community onbeperkt (White & Dorman, 2001, p. 694). Adolescente moeders worden, aan de hand van een online community, gemakkelijk voorzien van gezondheidsinformatie in eigen leefomgeving (Galinsky et al., 1997). Nolan et al. (2015, p. 6) en Mills et al. (2012, p. 557) stellen tijdens hun onderzoek vast dat gezondheidsinformatie nog meer zijn weg online moet vinden, om zo ook de jonge doelgroep van tienerouders te bereiken.

2.5.4. Zwaktes bij online communityvorming voor adolescente moeders

De eerste zwakte waartegen adolescente moeders kunnen botsen tijdens het deelnemen aan online communities is computervaardigheid. De adolescenten moeten voldoende digitaal geletterdheid zijn om zonder problemen hun weg online te vinden (Galinsky et al., 1997). Hiernaast is het ook noodzakelijk dat de deelnemers over een digitaal medium beschikken en toegang hebben tot het internet (White & Dorman, 2001, p. 694). Hoewel lagere economische klassen steeds meer toegang krijgen tot het internet door de ontwikkeling van nieuwe technologieën, zal de digitale kloof nog niet snel volledig gedicht worden (Demiris, 2006, p. 185).

Doordat de communicatie in online gemeenschappen vaak aan de hand van tekstberichten verloopt, zal heel wat informatie verloren gaan (Galinsky et al., 1997). Het ontbreken van gezichtsuitdrukkingen, lichaamstaal, intonatie en andere non-verbale aanwijzingen kan zorgen voor misopvattingen tussen de deelnemers en moderatoren (Finn, 1999, p. 222; Galinsky et al., 1997; Wright, 2000, p. 55). Uit onderzoek van Galinsky et al. (1997) bleek dat de afwezigheid hiervan kan zorgen voor een onpersoonlijk of zelfs isolerend gevoel. Online netwerken geven wel de mogelijkheid om emoticons te gebruiken (van Uden-Kraan et al., 2008a, p. 321). Daarnaast ontbreken bij een online supportgroep fysieke en lichamelijke

contacten, terwijl dit een belangrijk kenmerk is bij ondersteunende communicatie (Demiris, 2006, p. 183; Wright, 2000, p. 55). Online media geven bovendien de mogelijkheid om uitgesteld te reageren, wat tot frustraties kan leiden (Barak et al., 2008, p. 1871).

Tot slot kan het online disinhibition effect (Suler, 2004), dat eerder al aangehaald werd, ook een zwakte zijn van online supportgroepen. Het kan leiden tot grof taalgebruik, haat en bedreigingen ten opzichte van andere groepsleden (Barak et al., 2008, p. 1870). Hiernaast kan dit er voor zorgen dat leden te veel aan zelfonthulling gaan doen, wat kan leiden tot spijt en angsten (Barak et al., 2008, p. 1870).

2.5.5. Kansen bij online communityvorming

Uit voorgaande studies kan geconcludeerd worden dat er heel wat kansen ontstaan wanneer adolescente moeders zich online verenigen. Ook Barak et al. (2008, p. 1868) tonen aan dat het ontvangen van informatieve en emotionele steun de basis vormen van een online steungroep. Volgens een concept van House (1981) kunnen we deze externe kansen opdelen in drie vormen van 'steun'.

De eerste vorm die House (1981) beschrijft in zijn werk is informatieve steun. Met deze vorm van steun versterken individuen elkaar aan de hand van advies of informatie. Zo zorgt een online community ervoor dat zwangerschaps- en opvoedingsadvies makkelijk onder moeders gedeeld kan worden (Galinsky et al., 1997; Nolan et al., 2015, p. 6; Sherman & Greenfield, 2013). De deelnemers aan het onderzoek van Nolan et al. (2015, p. 6) geven aan dat informatieve steun van mensen met dezelfde levenservaring van grote meerwaarde is. Persoonlijke ervaringen van andere leden zorgen voor een gevoel van geruststelling en bevestiging (Evans et al., 2012, p. 407). Hiernaast wordt er in deze groepen zelfs informatie gedeeld die niets met het moederschap te maken heeft (Sherman & Greenfield, 2013).

Als tweede gebruikt House (1981) de categorie van 'emotionele steun'. Aan de hand van deze soort steun wordt er binnen een community empathie, liefde, zorgzaamheid en vertrouwen bij elkaar opgewekt (Evans et al., 2012, p. 407). Zo blijkt uit een aantal onderzoeken dat online communities en sociale netwerksites een gevoel van sociale verbondenheid opwekken bij tienermoeders (Mills et al., 2012, p. 557; Nolan et al., 2015, p.p. 3-4.; Nolan et al., 2018, p. 124). Nolan et al. (2015, p. 3) toonden met hun studie aan dat sociale netwerksites zorgen voor een onbeperkte toegang tot sociale relaties voor tienermoeders. Hiernaast zorgt de online verbinding tussen verschillende moeders voor minder kans tot een gevoel van sociale uitsluiting (Finn, 1999, p. 227; Mills et al., 2012, p. 557; Nolan et al., 2015 p. 3). Ook onderzoek van Sherman en Greenfield (2013, p.p. 80-81) toont aan dat de onderzochte tienermoeders zich eenzaam zouden voelen zonder het gebruik van een online forum. Empathie en

zorgzaamheid van andere moeders is hier een belangrijke ondersteunende factor (Sherman & Greenfield, 2013, p. 81). Naast sociale verbondenheid zorgt emotionele steun via communities en sociale netwerksites ook voor een vermindering van angst en stress bij adolescente moeders (Barlow et al., 2011, p. 2; Nolan et al., 2015, p. 5). De adolescente moeders die deelnamen aan een online community ervoeren zelfs dat hun zelfvertrouwen, met betrekking tot hun aanpak van het moederschap, toenam (Mills et al., 2012, p. 557; Nolan et al., 2015, p. 5). Hun zelfvertrouwen vergroot bijvoorbeeld door likes op berichten of door positieve reacties van andere moeders (Nolan et al., 2015, p. 5).

Tot slot formuleert House (1981) de laatste en minst voorkomende categorie van 'instrumentele steun'. Deze vorm verwijst naar tastbare steun, zoals praktische hulp in het leven van een jonge mama (House, 1981). Zo boden deelnemers van het onderzoek van Evans et al. (2012, p. 408) praktische hulp aan andere mama's aan voor het uitvoeren van dagdagelijkse activiteiten, zoals de verzorging van hun kinderen.

2.5.4. Bedreigingen bij online communityvorming

Het connecteren van mensen in een online omgeving verloopt niet zonder obstakels. De deelnemers aan online communities moeten ten eerste over een computer en internet beschikken (Galinsky et al., 1997; White & Dorman, 2001, p. 694). In internationaal onderzoek van Galinsky et al. (1997) kaarte de meerderheid van de respondenten aan dat de stijgende kost van smartphones en computers hierop een negatieve impact kunnen hebben. Gelukkig is dit in Vlaanderen niet het grootste probleem. Uit het onderzoek van de imec.digimeter blijkt dat 91 procent van de Vlaamse adolescenten van 16 tot 24 jaar over een laptop beschikt en zelfs 100 procent gebruik kan maken van een smartphone (Sevenhant et al., 2021, p. 30). Hierbij aansluitend heeft ook 100 procent van deze jongeren toegang tot het internet (Sevenhant et al., 2021, p. 30).

Een tweede gevaar dat hierbij komt kijken is bescherming van de privacy. Uit verschillende studies blijkt dat de ondervraagden belang hechten aan privacy binnen een community voor tienermoeders (Finn, 1999, p. 228; Nolan et al., 2015, p. 5; Nolan et al., 2018, p.p. 123-124). Ze verkiezen een gesloten online groep, zodat er zonder schaamte over gevoelige onderwerpen gepraat kan worden (Nolan et al., 2018, p. 123). Om privacy te garanderen is het belangrijk dat er binnen de online community een moderator wordt aangewezen die toezicht heeft op de groep en negatieve reacties kan tegengaan (Nolan et al., 2015, p. 5; Nolan et al., 2018, p. 123). Hiernaast is er online ook steeds een derde partij betrokken, zoals een sociaal medium of een andere website gerelateerde toepassing (Demiris, 2000, p. 184). Het is dus belangrijk dat sociale netwerksites beschikken over richtlijnen voor juridische- en veiligheidsaspecten (Nolan et al., 2018, p. 124).

De moderator kan ook als functie hebben om toe te kijken op onjuiste informatie die binnen de groep gedeeld wordt. Uit de studie van Sherman en Greenfield (2013, p. 83) blijkt dat desinformatie in online gezondheidsgroepen een probleem is dat aangepakt zou moeten worden. Hiernaast bleek uit deze studie dat er binnen een online community opgepast moet worden voor groepsleden die doen alsof ze ervaring hebben met het tienermoederschap, maar eigenlijk slechte bedoelingen hebben (Galinsky et al., 1997; Sherman & Greenfield, 2013, p.p. 80-82). De term die hiervoor gebruikt wordt in online communities is 'trolling' (Demiris, 2000, p. 184). Trolling verwijst volgens Demiris (2000, p. 184) naar een persoon met een vervalste identiteit, die aansluit bij de gemeenschappelijke kenmerken of belangen van een groep. Dit individu creëert een vals gevoel van vertrouwen binnen de groep om zo de groep te gebruiken met slechte bedoelingen, door bijvoorbeeld onjuiste informatie te verspreiden (Demiris, 2000, p. 184). Door de anonimiteit van online communities is het voor indringers makkelijker om hun identiteit te vervalsen en voor misleidende communicatie binnen de groep te zorgen (Galinsky et al., 1997). Identiteitsbedrog werd al meermaals bestudeerd binnen online communities waarin leden een gemeenschappelijke hobby of interesse hebben (Demiris, 2000, p. 184). Onderzoek binnen gezondheidszorg gerelateerde supportgroepen is nog beperkt (Demiris, 2000, p. 184).

2.6. Conclusie literatuur

Er wordt op het internet massaal deelgenomen aan online gemeenschappen (Kraut & Resnick, 2011). Wanneer tienermoeders zich verenigen binnen een online community wordt er van een online supportgroep gesproken (Kurtz, 1997). Mensen die vooral passief observeren binnen een online groep worden ook wel 'the lurkers' genoemd (Burnett, 2000; Nonnecke & Preece, 2000). Deelnemers die wel een interactieve rol opnemen binnen een community, behoren tot 'the posters' (Burnett, 2000; Nonnecke & Preece, 2000). Er bestaan verschillende vormen van sociale steun binnen een supportgroep (Cutrona en Suhr, 1992; Evans et al., 2012; House, 1981). Informationele steun en emotionele steun komen het meest terug (Evans et al., 2012, p. 406). Tijdens de analyse zal er onderzocht worden of dit ook zo is binnen de community van vzw Fara.

Het concept van empowerment ontstond wanneer minderheidsgroepen voor hun plaats in de samenleving opkwamen (Barak et al., 2008). Persoonlijk empowerment in de gezondheidszorg kan opgedeeld worden in drie perspectieven: het professionele perspectief, het consumentenperspectief en het gemeenschapsperspectief (Lemire et al., 2008). Het deelnemen aan een online supportgroep kan leiden tot een gevoel van persoonlijk empowerment (Barak et al., 2008; Mo en Coulson, 2010). Het gevoel van persoonlijk empowerment wordt versterkt wanneer men door deel te nemen aan een supportgroep beter geïnformeerd is, emotionele steun ervaart en erkend wordt door anderen (Barak et al., 2008; Lemire et al., 2008; van Uden-Kraan et al., 2009).

Het uitwisselen van informatie binnen een steungroep heeft een positieve impact op het individuele beslissingsvermogen en het ondernemen van actie (Barak et al., 2008; Lemire et al., 2008). Naast het beter geïnformeerd worden door anderen, leidt het zelf delen van informatie tot een gevoel van empowerment bij deelnemers aan een onlinesupportgroep (Barak et al., 2008). Vervolgens wordt het gevoel van individueel empowerment versterkt door emotionele steun (Barak et al., 2008). Emotionele steun leidt tot opluchting, verbondenheid en vermindert gevoelens van eenzaamheid en sociaal isolement (Barak et al., 2008; Evans et al., 2012; van Uden-Kraan et al., 2009). Tot slot vormt 'erkend worden door anderen' een laatste belangrijke factor die impact heeft op het persoonlijk empowermentsgevoel van een deelnemer (van Uden-Kraan et al., 2009).

Hoe jonger de Vlaming, hoe intensiever hij gebruik maakt van sociale mediadiensten (Sevenhant et al., 2021). 98 procent van de 16- tot 24-jarigen en 82 procent van de 12- tot 18-jarigen gebruikt dagelijks een sociale mediaplatform (Sevenhant et al., 2021; Vanwynsberghe et al., 2022). Ondanks dit daalt het gebruik van Facebook, slechts 41 procent van de jongeren van 12 tot 18 jaar maakt nog gebruik van deze dienst (Vanwynsberghe et al., 2022). Instagram,

Whatsapp en TikTok ervaren een stijging in gebruikersaantallen (Sevenhant et al., 2021; Vanwynsberghe et al., 2022).

Een sociaal medium blijkt een gepast platform om gezondheidsinformatie te delen (Hussenoeder, 2022; Moorhead et al., 2013). Jongeren gebruiken deze media om steun aan te bieden en te ontvangen en ze zijn gericht op interactie en verbondenheid tussen de gebruikers (Hussenoeder, 2022; Moorhead et al., 2013; Munson, 2011; Walrave en Van Ouytsel, 2014). Tiernormoeders kunnen op deze manier andere jonge mama's leren kennen (Hussenoeder, 2022, p. 4). De ondersteuning van lotgenoten heeft vaak meer effect dan de steun van vrienden zonder ervaring (Munson, 2011). Er werd wel nog geen onderzoek gedaan rond het gebruiken van een app omtrent zwangerschap door jonge ouders.

Het aantal jongeren dat kampt met mentale gezondheidsproblemen neemt steeds toe (Sachs et al., 2022). Het percentage van tienerzwangerschappen ligt hoger in sociale woonwijken en bij jongeren met een lage opleiding (Barlow et al., 2011; Cook & Cameron, 2015). Deze achterliggende context en het gebrek aan sociaal contact kan er volgens Barlow et al. (2011) voor zorgen dat tiernormama's nog meer kans hebben op mentale gezondheidsproblemen. Daarenboven blijkt het eerste jaar na de bevalling de meest voorkomende periode om als adolescente moeder te maken te krijgen met depressieve klachten (Birkeland et al., 2005; Cook & Cameron, 2015). Eenzaamheid vormt regelmatig de oorzaak van een depressie bij tiernormama's (Birkeland et al., 2005; Hudson et al., 2000). Hiernaast kan het hebben van een laag zelfbeeld leiden tot depressieve klachten (Birkeland et al., 2005; Hudson et al., 2000). Een depressie heeft bovendien impact op de zorg- en opvoedingscapaciteit van mama's, waardoor de kans op een moeilijke jeugd bij hun kinderen toeneemt (Cox et al., 2008).

Hoewel Flores et al. (2005) beweerden dat de meeste onderzoeken als doel hebben tienerzwangerschap te doen dalen, bestaan er zeker zoveel onderzoeken die tiernormoeders net willen ondersteunen. Het is in de meeste Westerse landen net een prioriteit om jonge ouders te ondersteunen bij de zwangerschap en opvoeding van hun kinderen (Barlow et al., 2011). Het is belangrijk om de doelgroep aan te spreken op de plaats waar zij zich (online) bevindt (Allen et al., 2016). Eerder onderzoek heeft aangetoond dat de sociale netwerksite 'Facebook' een geschikte benadering is om tiernormouders te verenigen (Allen et al., 2016; Mills et al., 2012; Nolan et al., 2015).

Een online supportgroep beschikt over heel wat voordelen. Ze maakt anonimiteit bij deelnemers mogelijk, waardoor er gemakkelijk over gevoelige onderwerpen gepraat kan worden (Finn, 1999; White & Dorman). Doordat ze online plaatsvindt, worden ook tijd-, ruimte- en schaalbarrières verbroken (Galinsky et al., 1997; Kraut & Resnick, 2011; White & Dorman, 2001). Daarnaast zorgen online steungroepen ervoor dat jonge moeders toegang hebben tot

gezondheidsinformatie in eigen leefomgeving (Galinsky et al., 1997). Naast sterktes heeft een online steungroep ook een aantal zwaktes. De deelnemers moeten voldoen aan een bepaalde graad van digitale geletterdheid en moeten beschikken over een digitaal medium en internetverbinding (Galinsky et al., 1997; White & Dorman, 2001). Omdat de communicatie in online communities vaak via tekstberichten verloopt, zal ook veel informatie non-verbale informatie verloren gaan (Galinsky et al., 1997). Tot slot kan het 'online disinhibition effect' zorgen voor overdreven zelfonthulling, grof taalgebruik en bedreigingen ten opzichte van andere leden (Barak et al., 2008; Suler, 2004).

Bij online communityvorming zijn er ook externe opportuniteiten. Als eerste kunnen tienermoeders informationele steun verkrijgen door deel te nemen aan een online community (Barak et al., 2008; House, 1981). Met deze vorm van ondersteuning kunnen individuen elkaar versterken door middel van advies en informatie. Ten tweede kunnen online gemeenschappen emotionele steun bieden aan jonge mama's (House, 1981). Met deze soort ondersteuning wordt er empathie, liefde, zorgzaamheid en vertrouwen gegenereerd tussen de deelnemers (Evans et al., 2012). Tot slot kan instrumentele steun, zoals praktische hulp, zijn oorsprong vinden binnen online steungroepen (House, 1981). Online communityvorming kent echter ook externe bedreigingen. De stijgende kost van smartphones en een internetverbinding kan een barrière vormen voor het deelnemen aan een steungroep (Galinsky et al., 1997; White & Dorman, 2001). Een tweede bedreiging is de bescherming van de privacy (Nolan et al., 2018). De privacy van deelnemers moet steeds gegarandeerd blijven, dit kan door het aanstellen van een moderator of het ontwikkelen van richtlijnen (Nolan et al., 2018). Als laatste vormt trolling, of identiteitsbedrog, een bedreiging binnen online supportgroepen (Demiris, 2000; Galinsky et al., 1997).

3. Methodologisch onderzoeksdesign

Deze thesis tracht een antwoord te formuleren op volgende centrale probleemstelling: 'Wat is de rol van online community building op empowerment van supportgroepen?' Om bij te dragen aan een lokaal probleem wordt dit onderwerp gereduceerd tot een onderzoeksvraag. Er zal ingezoomd worden op een specifiek object: 'Hoe kan Fara vzw Vlaamse tienerouders van 12 tot 24 jaar verenigen in een online community?'

De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van volgende deelvragen: (1) Welke online platformen zijn populair bij adolescenten? (2) Welke internationale initiatieven werden er al genomen om tienerouders online te verenigen? (3) Wat zijn de sterktes, zwaktes, bedreigingen en opportuniteiten (SWOT-analyse) van een online community voor tienerouders? (4) Op welke manier zijn tienerouders bereid om zich online te verenigen?

3.1. Dataverzamelmethode

Deze thesis bestaat uit multimethodisch onderzoek, waarbij kwalitatief onderzoek verrijkt wordt met kwantitatieve methoden. Johnson et al. formuleren een analyse van voorgaande definities hun algemene definitie voor deze dataverzamelmethode:

Mixed methods research is the type of research in which a researcher or team of researchers combines elements of qualitative and quantitative research approaches (e.g., use of qualitative and quantitative viewpoints, data collection, analysis, inference techniques) for the broad purposes of breadth and depth of understanding and corroboration. (Johnson et al., 2007, p. 123)

Deze benadering wordt ook wel een triangulatie van methoden genoemd. Denzin (2009) omschrijft methodologische triangulatie als het integreren van kwalitatieve data die gecollecteerd werden tijdens het onderzoek met kwantitatieve data. Er bestaan een heel aantal mixed methods-designs, in deze thesis wordt het verklarend sequentieel design van Creswell en Plano Clark (2017, p.p. 81-85) toegepast. Dit design legt de nadruk op de kwalitatieve fase, maar er wordt eerst een kwantitatieve enquête uitgevoerd (Mortelmans, 2020, p. 355). Aan de hand van de kwantitatieve fase komt het onderzoek als eerste in contact met de kwetsbare doelgroep.

Dataverzameling en analyse wisselden elkaar af met behulp van verschillende methoden. Als eerste werd er, aan de hand van een uitgebreide literatuurstudie, gekaderd welke theorieën en conclusies al aan bod kwamen in voorgaande onderzoeken.

Hiernaast werden de data van de reeds bestaande Facebookcommunity van vzw Fara onder de loep genomen. Dit etnografisch onderzoek gebeurde aan de hand van een kwalitatieve inhoudsanalyse van reeds bestaande mediacontent die geschreven werd door de groepsleden. Mayring (2014, p. 10) beschrijft de kwalitatieve inhoudsanalyse als een multimethodische dataverzamelmethode. Ook in dit onderzoek werden er, als kwalitatieve stap, categorieën toegewezen aan tekst en werden de frequenties van categorieën geanalyseerd als kwantitatieve stap (Mayring, 2014, p. 10). Hiervoor werd het programma 'MAXQDA Analytics Pro 2022' gebruikt.

Vervolgens werd een korte online enquête afgenomen bij de doelgroep. Deze enquête toetste vooral de eerste en de derde deelvraag af bij de doelgroep. De enquête werd geüpload in de reeds bestaande Facebookgroep en kon zo gemakkelijk de doelgroep bereiken.

Tenslotte werd deze gestandaardiseerde informatie aangevuld met diepte-interviews. Voorgaande onderzoeken met betrekking tot communityvorming van tienerouders en preventie van tienerzwangerschappen tonen aan dat dit een toepasselijke methode is om diepgaande informatie te verzamelen (Bhuiya et al., 2017; Flores et al., 2005). Hiernaast zorgt een derde dataverzamelmethode binnen dezelfde populatie ervoor dat er veranderingen of consistenties vastgesteld worden (Hasebrink & Hölig, 2019, p. 148). De interviews toetsten niet enkel de eerste en de derde, maar ook de vierde deelvraag af bij de tienermoeders.

3.2. Verzameling van de gegevens

De eerste groep van gegevens die verzameld werd is technologisch gemedieerde communicatie. De Facebook community van vzw Fara is sinds 20 januari 2021 actief en verenigt momenteel ongeveer 70 leden. In deze online groep werden, aan de hand van een inhoudsanalyse, terugkomende concepten geanalyseerd. Er werd voor een sample van exact één jaar gekozen. Alle berichten die in de groep geplaatst werden tussen 1/01/2022 en 1/01/2023 werden geanalyseerd (zie Bijlage 1). Op deze manier werd er inzicht verkregen over hoe er tot nu toe gecommuniceerd werd door de doelgroep. Hiernaast waren deze gegevens noodzakelijk om te ontdekken voor welke verbetering een nieuwe online community moet zorgen.

De groep van respondenten voor de enquête bestond uit Vlaamse tienermoeders van 12 tot en met 23 jaar. De ondervraagden waren al in contact gekomen met Fara. Met een korte enquête (zie Bijlage 2) trede dit onderzoek al een eerste keer in contact met de kwetsbare doelgroep. De enquête ging na op welke manier de respondenten terecht kwamen bij Fara. Hiernaast werd afgetoetst aan welk type van community de tienermoeders nood hebben.

Vervolgens werden veertien jonge mama's semigestructureerd geïnterviewd aan de hand van een vragenprotocol. De geïnterviewde mama's kregen hun eerste kindje op een leeftijd jonger dan 24 jaar. Een aantal respondenten kwam al in contact met vzw Fara, een andere groep nog niet. Het gesprek mocht van de vragenlijst afwijken indien gepast en relevant. Deze methode leidt tot een gestandaardiseerd karakter bij de geïnterviewden (Mortelmans, 2020, p. 221). Aan de hand van semigestructureerde vragen doken concepten omtrent steun, contact met andere jonge mama's, communityvorming en gebruik van sociale netwerksites op. De interviewer werkte met twee vragenlijsten: één voor de respondenten die al in contact kwamen met Fara (zie Bijlage 5), de andere voor degenen die de vzw nog niet kenden (zie Bijlage 6). Deze bevatten ongeveer dezelfde vragen, behalve de vragen omtrent het contact met Fara vzw.

Als de deelnemer niet graag face-to-face geïnterviewd werd of op een moeilijk bereikbare locatie woonde, kon de online interviewtechniek toegepast worden. De deelnemer werd dan synchroon via Messenger geïnterviewd, een sociaal medium met een tool voor videoconfiguratie. Voor het interview van start ging werd er steeds geïnformeerde toestemming gevraagd. Dit document (zie Bijlage 7) bevatte de richtlijnen van het onderzoek en het doel van de gegevensverwerking. Er werd rekening gehouden met het feit dat sommige respondenten minderjarig waren. Er werd een informed consent formulier voorbereid voor de ouders van de respondenten, maar omdat alle respondenten ouder dan zestien jaar waren werd dit niet gebruikt.

3.3. Analyse van de gegevens

Volgens Mortelmans (2020, p. 356) is het gebruikelijk dat de verkregen gegevens van de verschillende methoden apart geanalyseerd worden, om daarna de resultaten samen te voegen.

3.3.1. Inhoudsanalyse

Als eerste werd er een inhoudsanalyse (zie Bijlage 1) gedaan van de data die al verworven werden in de Facebook community. Hiervoor werd het software programma 'MAXQDA' gebruikt. De tekst werd regel per regel doorgenomen en gecodeerd in (sub-)categorieën. Het toepassen van een inhoudsanalyse maakt een combinatie van deductieve en inductieve codeontwikkeling mogelijk (Puppis, 2019, p. 370). De namen van de codes werden gebaseerd op de terminologie die gebruikt werd door de leden van de community.

Daarna werden er aan de hand van een thematische vergelijking patronen gezocht binnen elke categorie en werd er aan theoretische generalisatie gedaan (Puppis, 2019, p.p. 379-380). Door deze interpretatie konden de gegevens omgezet worden in resultaten. Tenslotte kan

kwalitatieve inhoudsanalyse niet enkel verklaren, maar ook kwantitatieve analyse uitvoeren, zoals het beschrijven van de frequentie van categorieën (Mayring, 2014, p. 10).

3.3.2. Online enquête

Vervolgens werd via een korte enquête voor de eerste keer in aanraking gekomen met de doelgroep. De enquête werd opgemaakt in Qualtrics. Dit online programma maakt een duidelijke analyse van de verkregen antwoorden mogelijk. De enquêteresultaten (zie Bijlage 3) kunnen samengevat worden in tabellen en diagrammen. Met behulp hiervan werd de frequentie van de antwoorden geanalyseerd.

3.3.3. Interviews

De vastgestelde trends uit de enquête werden verder onderzocht tijdens het afnemen van diepte-interviews. Deze interviews werden geanalyseerd aan de hand van de Grounded Theory-benadering. De basis van deze benadering werd gelegd door Barney Glaser en Anselm Strauss in het boek *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research* (1967). Deze benadering is volgens Mortelmans (2020, p. 63) ontwikkeld tot de meest uitgebreide en prestigieuze kwalitatieve onderzoeksstroming. De transcripties (zie Bijlage 8) van de interviews werden gecodeerd en geanalyseerd om belangrijke, terugkomende thema's te identificeren. De terugkomende thema's werden geordend en gegroepeerd worden aan de hand van een codeboom. Voor de analyse van de interviews (zie Bijlage 9) werd het programma 'MAXQDA Analytics Pro 2022' gebruikt.

3.4. Onderzoeksethiek

Vooraleer het onderzoek van start ging was het belangrijk om na te gaan wat de implicaties zijn voor de tienermoeders die deelnamen aan het onderzoek (Puppis, 2019, p. 371). Als eerste was er toestemming nodig om een analyse te maken van de niet-openbare Facebook community van Fara. Kirsten Elen gaf toegang tot de groep en stelde het onderzoek voor aan de betrokkenen. Er werd anonimiteit verzekerd. Hiernaast werd ook bij de enquête vermeld dat de antwoorden anoniem verwerkt zouden worden.

Bovendien werd er voor het afnemen van de interviews geïnformeerde toestemming gevraagd aan de deelnemende tienermoeders (Puppis, 2019, p. 371). Tijdens de analyse werden de persoonsgegevens ook gepseudonimiseerd. De respondenten en hun kinderen kregen hiervoor een schuilnaam.

3.5. Theoretische concepten voor de analyse

Het eerste concept dat regelmatig terugkomt in gelijkaardige onderzoeken is een 'online steungroep'. Hoewel er vroeger al sprake was van een 'support group' of een 'steungroep', kwam de online steungroep pas op in de jaren negentig (Barak et al., 2008, p. 1868). Volgens Barak et al. (2008, p. 1868) verenigt een steungroep mensen met een gemeenschappelijk probleem of een gemeenschappelijke ziekte, omdat deze personen elkaar pragmatisch en emotioneel beter kunnen steunen. Een online steungroep werkt aan de hand van een internettoepassing, zoals een e-maillijst, een chatroom of een forum (Barak et al., 2008, p. 1868). Door het snel evoluerend technologielandchap worden er steeds nieuwe communicatiemiddelen ontworpen. Dit leidt tot het tweede concept, namelijk sociale netwerksites. Deze sites bevatten kenmerken van eerdere technologieën gecombineerd met nieuwe mogelijkheden die het toelaten om sociale connecties te vormen en te onderhouden door gebruikers (Ellison et al., 2011, p. 875).

4. Onderzoeksresultaten

Na het verzamelen en vergelijken van de reeds bestaande literatuur werd het tijd om zelf empirisch onderzoek te verrichten. In dit hoofdstuk werden de resultaten van de drie gebruikte onderzoeksmethodes voorgesteld. Dit hoofdstuk wordt afgerond met een conclusie van al de resultaten. De resultaten worden ook vergeleken worden met de bevindingen uit de reeds bestaande wetenschappelijke literatuur.

4.1. Inhoudsanalyse

De twee belangrijkste hoofdcategorieën kwamen deductief tot stand. In de literatuurstudie werd er al aangehaald dat informatieve steun en emotionele steun twee externe kansen zijn bij het opbouwen van een online community voor tienermoeders (House, 1981). Deze twee vormen van steun, uit het concept van House (1981), werden ook tijdens het coderen gebruikt als de hoofdcategorieën: (1) 'Gebruikt groep voor informatieve steun' en (2) 'Gebruikt groep voor emotionele steun'. De subcategorieën die hierbinnen vielen werden wel inductief gecodeerd.

De eerste hoofdcategorie 'Gebruikt groep voor informatieve steun' bestaat uit twee subcategorieën. De eerste subcategorie 'Vraagt raad met betrekking tot kind' bestaat uit vijftien codes waarin tienermoeders raad vragen aan andere leden over de bevalling en opvoeding van hun kinderen. Zo vraagt een moeder bijvoorbeeld tips over de verzorging van de droge huid bij haar peuter. De tweede subcategorie is: 'Vraagt raad voor haarzelf'. Deze categorie bestaat uit zeven codes waarin de moeders naar persoonlijke informatie op zoek zijn. Zo vraagt een moeder tips om weenbuien na de bevalling te verminderen. Uit het onderzoek van Sherman en Greenfield (2013) bleek dat tienermoeders ook informatie deelden die niets met zwangerschap of opvoeding te maken hebben, dit was niet van toepassing in deze case.

De tweede hoofdcategorie is 'Gebruikt groep voor emotionele steun', hieronder vallen vier subcategorieën. De eerste subcategorie is 'Complimenteert andere groepsleden' en bestaat slechts uit drie codes. Vervolgens bevindt enkel de code 'Bang om voogdij te verliezen' zich onder de tweede subcategorie 'Deelt gevoelens'. 'Deelt persoonlijk verhaal' is de derde en grootste subcategorie. Hiertoe behoren zestien codes, zoals 'Heeft afspraak bij psychiater'. Als laatste werd de subcategorie 'Wil interactie met andere mama's' gevormd. Deze groep bestaat uit vijf codes waarin duidelijk blijkt dat de leden openstaan tot het leren kennen van andere tienermama's.

Naast deze twee hoofdcategorieën werd nog een kleine categorie ontdekt. Zo werd de Facebookgroep tweemaal gebruikt om tweedehands babyproducten aan te bieden. Daarnaast

bevatte de analyse nog twee hoofdcategorieën die minder belangrijk zijn voor de onderzoeksvragen van dit onderzoek. De categorie 'Introductie nieuwe leden' bevat achttien codes waarin nieuwe groepsleden geïntroduceerd worden. Hiernaast bevat de hoofdcategorie 'Acties vanuit Fara' in totaal 52 codes. De vzw neemt heel wat initiatief om interactie in de groep te versterken, deze subcategorie bestaat uit 21 codes. Bijkomend heeft Fara aandacht voor het bieden van emotionele steun, het delen van informatie en het promoten van diensten.

Het gebruiken van de Facebook community voor informatieve steun blijkt ongeveer even belangrijk als voor emotionele steun. De categorie van emotionele steun bestaat uit 25 codes en de groep werd 22 keer gebruikt voor informatieve steun. Hiernaast is het duidelijk dat posts geplaatst door een Fara-medewerker interactie in de groep stimuleren. Vragen gesteld door Fara, interactieve posts, zoals polls en berichten die persoonlijk gericht zijn naar een groepslid, zorgen voor heel wat reacties. Het is duidelijk dat heel wat leden een duwtje in de rug nodig hebben om te interageren binnen de groep.

4.2. Enquête

4.2.1. Verspreiding

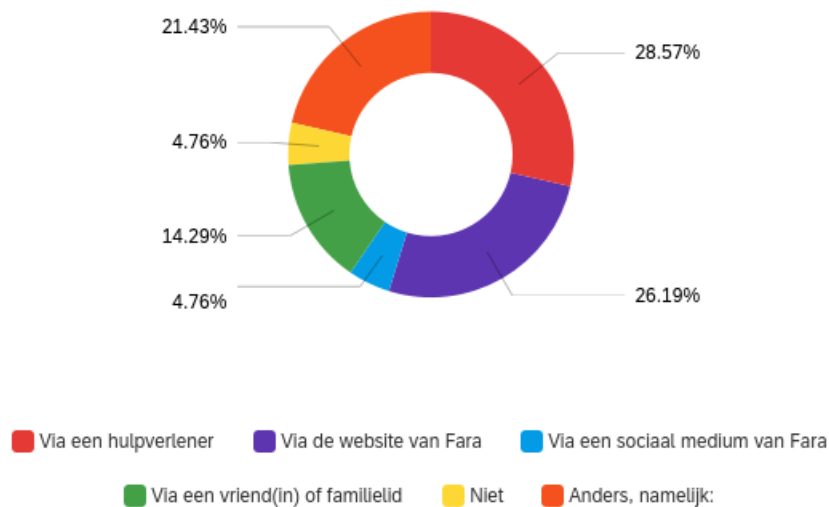
Voor dit onderzoek werd er een online enquête opgesteld. Deze enquête bevatte twintig vragen (zie bijlage 2). Er werden meerkeuzevragen, ja/nee-vragen en één open vraag gesteld. De enquête werd een aantal keer verspreid door de onderzoeker binnen de Facebook community 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara. Deze groep bestaat uit een zeventigtal jonge mama's en een aantal hulpverleners. Daarnaast deelde Kirsten Elen de enquête in de groep en via haar persoonlijke Fara-account 'Kirsten van Fara'. Als laatste werd de enquête gedeeld via het Instagramaccount van de vzw. Er namen 37 jonge (tiener)mama's deel aan de enquête. Slechts één van hen kwam nog niet in contact met Fara. Hieronder worden de resultaten (zie Bijlage 3) van de enquête besproken.

4.2.2. Deelnemers

Zes van de deelnemers zijn 14 tot 18 jaar oud, veertien deelnemers zijn 19 tot 22 jaar oud en zeventien deelnemers zijn ouder dan 22 jaar. Geen enkele deelnemer is jonger dan veertien jaar. Elf deelnemers komen uit de provincie Antwerpen, vijf uit Limburg, zestien uit Oost-Vlaanderen, drie uit Vlaams-Brabant en twee deelnemers wonen in West-Vlaanderen. Acht jonge mama's, die deelnamen aan de enquête, zijn gehuwd. Acht anderen wonen samen met een partner, maar zijn niet getrouwd. Negen deelnemers hebben een partner, maar wonen niet samen en twaalf mama's zijn alleenstaand.

22 deelnemers hebben één kindje. Vier mama's hebben twee kinderen, acht moeders hebben drie kinderen en twee moeders hebben er vier of meer. Bij zes van deze mama's is één van hun kinderen een sterrenkindje en drie van hen hebben twee of meer sterrenkindjes. Eén deelnemer heeft enkel een sterrenkindje.

Bij de vraag 'Hoe kwam je in contact met vzw Fara?' waren meerdere antwoorden mogelijk. Het cirkeldiagram hieronder geeft de antwoorden van de deelnemers weer. De deelnemers kwamen vooral in contact met de vzw via een hulpverlener (28,57%) en via de website van Fara (26,19%). Op de derde plaats staat de antwoordcategorie 'anders'. Hierop werden negen antwoorden gegeven die niet tussen de keuzemogelijkheden stonden. Zes mama's kwamen namelijk met Fara in contact via Lejo vzw. De Teens-werking van Lejo werkt samen met Fara en organiseert activiteiten die specifiek gericht zijn op tienerouders en hun kinderen (Lejo, 2023). Daarnaast kwamen zes respondenten in contact met Fara via een vriend of familielid. Slechts twee mama's leerden de vzw kennen via één van haar sociale mediakanalen. Twee respondenten duiden aan dat ze niet in contact kwamen met Fara.

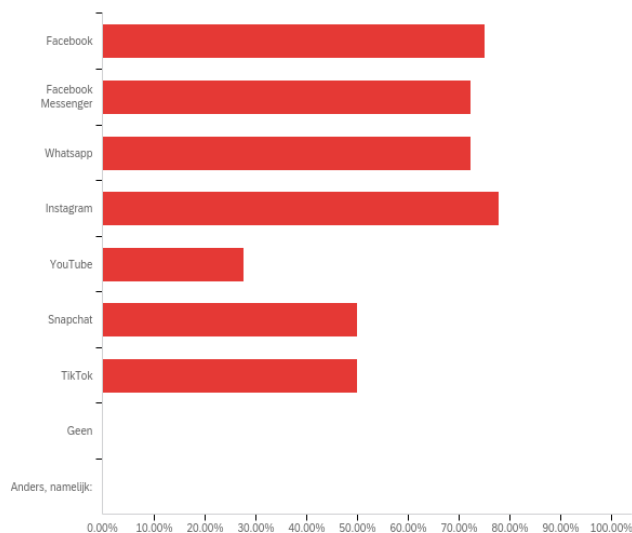

Figuur 1: Hoe kwam je in contact met vzw Fara?

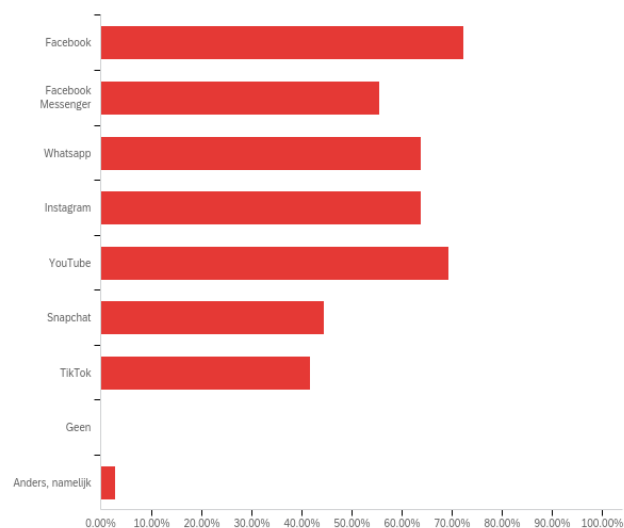
4.2.3. (Sociale) mediagebruik

Het gebruik van (digitale) apparaten en sociale media werd bevraagd bij alle respondenten die deelnamen aan de enquête. Ook de mama's die geen lid zijn van de Facebookgroep, kregen onderstaande vragen te zien. 34 van de 37 respondenten beschikken over een smartphone. Daarnaast maken vier mama's gebruik van een gsm zonder internet. 25 respondenten hebben een laptop. Dertien deelnemers maken gebruik van een tablet en slechts vijf respondenten hebben nog een computer tot hun beschikking.

Vervolgens werd er bevraagd van welke sociale media de respondenten dagelijks en wekelijks gebruik maken. Hieruit bleek dat elke jonge mama dagelijks gebruik maakt van één of meerdere sociale mediakanalen. Instagram wordt het meest dagelijks gebruikt door de respondenten (77,78%), gevolgd door Facebook (75,00%), Facebook Messenger (72,22%) en Whatsapp (72,22%). Snapchat en TikTok worden beiden door de helft van de respondenten dagelijks gebruikt (50,00%). Tot slot maakt slechts 27,78 procent dagelijks gebruik van YouTube. Dit percentage stijgt wel naar 69,44 procent als er gekeken wordt naar het wekelijks gebruik. Ook Facebook steekt Instagram voorbij wanneer er gekeken wordt naar het wekelijks gebruik. Eén respondent gaf nog aan dat ze wekelijks gebruik maakt van de sociale applicatie 'BeReal'.

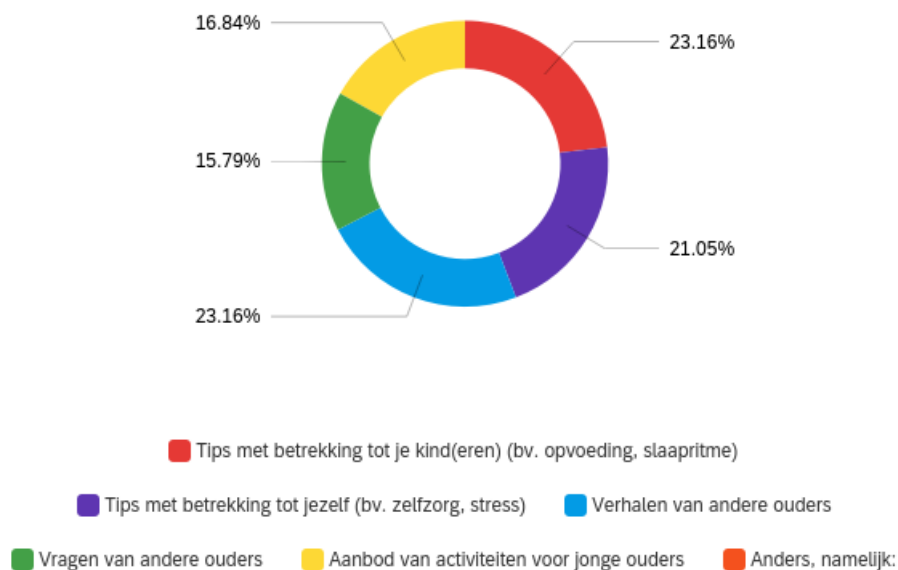

Figuur 2: Van welke sociale media maak je dagelijks gebruik?

Figuur 3: Van welke sociale media maak je wekelijks gebruik?

Tot slot werd er gevraagd aan de respondenten welke informatie over tienerouderschap ze graag zouden ontvangen via sociale media. Er waren hier meerdere antwoorden mogelijk. De meningen waren redelijk verdeeld. 'Tips met betrekking tot je kind(eren)' en 'verhalen van andere ouders' werden het meeste aangevinkt. Deze werden gevolgd door 'tips met betrekking tot jezelf', 'aanbod van activiteiten voor jonge ouders' en 'vragen van andere ouders'.

Figuur 4: Wat voor informatie over tienerouderschap wil je graag ontvangen via sociale media?

4.2.4. Gebruik bestaande Facebook community

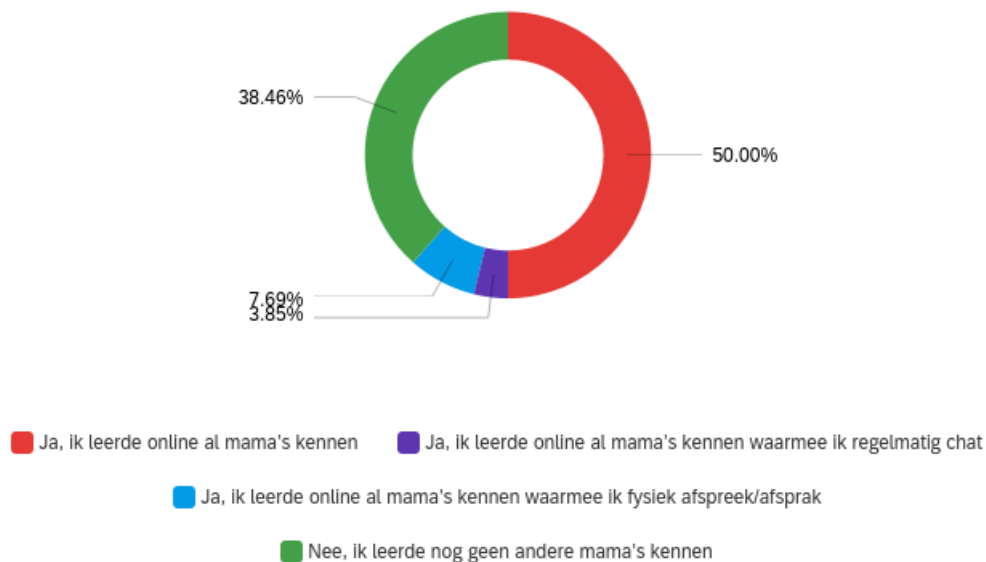
25 deelnemende mama's zijn lid van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara. De andere respondenten zijn geen lid en kwamen dus in aanraking met de enquête via het Instagramkanaal van Fara of hebben 'Kirsten van Fara' als vriend op Facebook. Zestien groepsleden vinden de Facebook community een heel goed initiatief. De negen anderen duiden de antwoordcategorie 'goed' aan. Niemand duidde de categorieën 'kan beter', 'niet goed' of 'helemaal niet goed' aan.

Vervolgens werden er in de enquête een aantal vragen gesteld over het gebruik van de Facebookgroep. Alle respondenten die lid zijn van de groep, duiden aan dat ze de berichten van andere groepsleden lezen. Zestig procent van de groepsleden reageert ook op de berichten die in de groep geplaatst worden. Slechts veertig procent van de groepsleden plaats zelf berichten in de Facebook community van Fara. Aan de mama's die aanduidden dat ze geen berichten in de groep plaatsen, werd gevraagd wat de reden daarvoor was. Vijf mama's hebben hier geen behoefte aan. Vijf andere respondenten geven aan dat ze dit niet durven. De laatste vijf mama's weten niet waarom ze geen berichten plaatsen in de Facebookgroep.

4.2.5. Contact met andere jonge mama's

Aan de leden van de online Facebook community werd gevraagd of ze al andere mama's leerden kennen met behulp van de groep. 61,54 procent leerde online al andere mama's kennen. Hiervan chat slechts één respondent regelmatig met een mama die ze online leerde

kennen. Daarnaast spraken ook slechts twee respondenten die online al andere mama's ontmoetten, fysiek af met hen. 38,46 procent leerde nog geen andere leden kennen.

Figuur 5: Leerde je al andere mama's kennen met behulp van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?

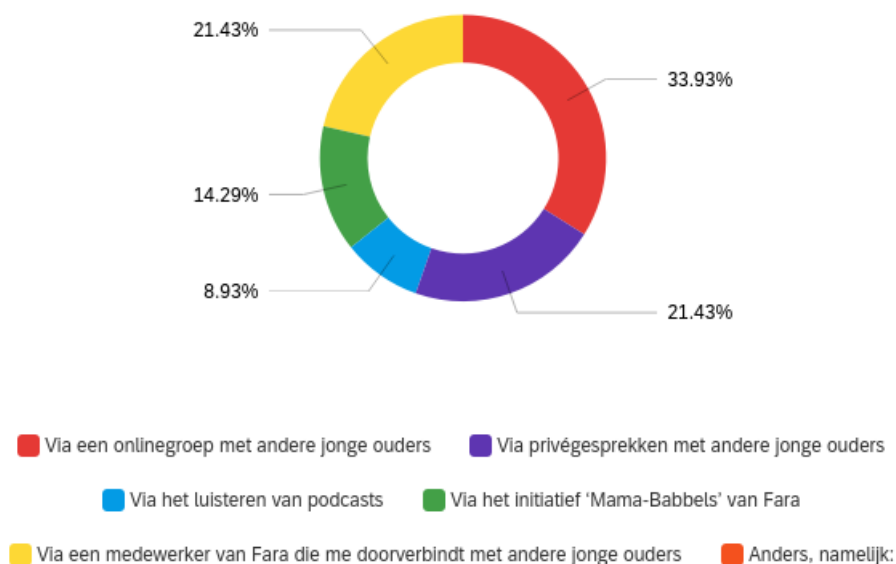
Daarna werd er aan de respondenten gevraagd via welke sociale media ze het liefst in contact komen met andere tienerouders. Ze moesten zeven sociale media rangschikken van één (het liefst) tot en met zeven. Het sociale mediaplatform Facebook werd het meest op de eerste plaats gezet (43,33%). 16,67 procent van de respondenten zou het liefst via Facebook Messenger met andere jonge ouders in contact komen. 13,33 procent koos in de eerste plaats voor Whatsapp en een andere 13,33 procent voor Instagram. 10 procent zette Snapchat op de eerste plaats, één iemand TikTok en niemand koos voor YouTube.

Als de procenten van de top drie bij elkaar worden opgeteld, ontstaan de volgende uitkomsten. 83 procent van de deelnemers heeft Messenger in de top drie geplaatst van sociale mediakanalen om met andere mama's in contact te komen. 70 procent van de deelnemers plaatste Facebook in de top drie. 60 procent vermeldde Instagram. 47 procent plaatste Whatsapp in haar top drie. 20 procent koos voor Snapchat, 17 procent voor TikTok en slechts één iemand plaatste YouTube in haar top drie.

Veld	1	2	3	4	5	6	7
Facebook	43,33%	10,00%	16,67%	20,00%	6,67%	3,33%	0,00%
Facebook Messenger	16,67%	43,33%	23,33%	3,33%	3,33%	3,33%	6,67%
Whatsapp	13,33%	10,00%	23,33%	26,67%	6,67%	13,33%	6,67%
Instagram	13,33%	20,00%	26,67%	30,00%	10,00%	0,00%	0,00%
YouTube	0,00%	0,00%	3,33%	3,33%	33,33%	16,67%	43,33%
Snapchat	10,00%	3,33%	6,67%	13,33%	23,33%	33,33%	10,00%
TikTok	3,33%	13,33%	0,00%	3,33%	16,67%	30,00%	33,33%

Figuur 6: Rangschik via welke sociale media je het liefst in contact komt met andere tienerouders (1= het liefst)

Vervolgens werd er afgetoetst bij alle respondenten op welke manier ze het meest geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders. Er waren meerdere antwoorden mogelijk. 34 procent zou graag in contact komen met andere jonge ouders via een onlinegroep. 21 procent zou graag doorverbonden worden via een medewerker van Fara met andere jonge ouders. 21 procent koos voor privégesprekken met andere jonge ouders. 14 procent zou graag via de 'Mama-babbels' van Fara in contact komen met andere jonge ouders. Slechts 9 procent koos voor podcasts.

Figuur 7: Op welke manier zou je zelf het meest geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders?

Tot slot werd er op het einde van de enquête een open vraag gesteld aan de respondenten. Er werd gevraagd wat volgens hen de beste manier is om jonge mama's met elkaar in contact

te brengen. Er werden diverse antwoorden gegeven (zie Bijlage 4). Desondanks was het duidelijk dat er twee keer zoveel antwoorden met betrekking tot een offline activiteit of ontmoeting gegeven werden, dan antwoorden die verwezen naar het online ontmoeten van andere ouders. Dit waren antwoorden, zoals: “Playdates (fysiek), zo kan je echt met elkaar in contact komen.”, “Activiteiten doen. Niet alleen maar online” en “Ik denk persoonlijk dat de meet & greets van Fara een heel goeie manier zijn om hen bij elkaar te brengen. Maar het is niet altijd even makkelijk voor iedereen om daar te raken dus misschien is het ook goed om kleine afspraak momentjes te voorzien voor mensen op een plekje waar zij makkelijk kunnen raken.” Daarnaast werd ook vijf keer het tienermoederweekend benoemd als ideale manier om andere jonge ouders te leren kennen.

Toch werden er ook elf antwoorden gegeven met betrekking tot een online activiteit. Dit waren antwoorden, zoals: “Iedereen gebruikt tegenwoordig sociale media, dus sociale media of iemand die me zou aanspreken op straat”, “Via sociale media en activiteiten” en “Zoals in een groep zoals deze”.

4.3. Diepte-interviews

Dit hoofdstuk bevat de resultaten die verkregen werden door het afnemen van diepte-interviews met jonge moeders. Als eerste wordt de groep van respondenten kort voorgesteld. Vervolgens worden de resultaten van de interviews besproken. De resultaten worden opgedeeld onder de verschillende hoofd- en deelcodes die tijdens de analyse van de data (zie Bijlage 9) verkregen werden. Er worden citaten aangehaald ter illustratie en onderbouwing van de geschreven resultaten.

4.3.1. Respondenten

Er werden veertien respondenten geïnterviewd tijdens het onderzoek. Al de respondenten kregen hun eerste kindje op een leeftijd jonger dan 24 jaar. De respondenten kunnen verdeeld worden in twee groepen. De eerste groep kwam al in contact met vzw Fara. De tweede groep kwam nog niet in contact of heeft zelfs nog nooit gehoord van de vzw. Hieronder worden de respondenten kort voorgesteld. Elke respondent kreeg een schuilnaam om anonimiteit te garanderen.

Respondenten die al in contact kwamen met Fara

- Linda is 24 jaar en woont in Deurne (Antwerpen). Ze is momenteel in moederschapsrust, maar werkt in normale omstandigheden aan de call desk bij de VDAB. Ze is getrouwd en heeft drie kinderen. Haar eerste kindje kreeg ze op 14 jaar, deze zwangerschap was niet gepland.
- Yente is 16 jaar en verblijft momenteel in Centrum Integrale Gezinszorg De Stobbe in Antwerpen. Ze kreeg haar kindje op 15 jaar. Dit was niet gepland. Ze ging na haar bevalling weer een relatie aan met de vader van het kind, maar hij heeft het kind nog niet officieel erkend.
- Layla is 18 jaar en woont samen met haar vriend in Gent (Oost-Vlaanderen). Ze kreeg haar eerste kindje op 16 jaar, dit was gepland. Hierna werd ze ook zwanger van een tweeling, die ze voor adoptie moest afstaan.
- Lien is 25 jaar en woont samen met haar vriend in Aarschot (Vlaams-Brabant). Ze werkt op de personeelsdienst van de Vlaamse overheid. Op haar 19de kreeg ze samen met haar ex-partner een kindje. Deze zwangerschap was ongepland.
- Hanne is 24 jaar en woont in Denderleeuw (Oost-Vlaanderen). Ze is momenteel in ziekteverlof, hiervoor werkte ze bij de rechtbank. Ze woont samen met haar partner en heeft twee kinderen, waarvan één een sterrenkindje is. Haar allereerste, ongeplande, zwangerschap op 21 jaar werd een miskraam. De twee zwangerschappen hierna waren wel gepland.

Respondenten die nog niet in contact kwamen met Fara

- Sally is 32 jaar en woont met haar gezin in Aarschot (Vlaams-Brabant). Ze is getrouwd met de vader van haar drie kinderen. Haar eerste kindje kreeg ze op haar 18 jaar, dit was niet gepland.
- Jolien is 24 jaar en woont in Eeklo (Oost-Vlaanderen). Ze is getrouwd en heeft vier kinderen. Zelf is ze fulltime huismama, terwijl haar man vaak maanden weg van huis is met de marine. Haar eerste kindje kreeg ze ongepland op 18 jaar.
- Zita is 24 jaar en woont samen met haar partner, boven haar grootouders, in Herselt (Antwerpen). Ze werkt als verkoopster in een lingeriewinkel. Ze werd op haar 20ste onverwacht zwanger van haar dochter, die ze sindsdien alleen opvoedt. Nu verwacht ze samen met haar huidige partner een tweede kindje.
- Demi is 24 jaar en woont in Heist-op-den-Berg (Antwerpen). Ze werkt als kapster. Demi is verloofd met haar partner en heeft samen met hem één kindje. Ze was 21 jaar toen ze ongepland zwanger werd.
- Annelies is 26 jaar en woont in Galmaarden (Vlaams-Brabant). Ze werkt voor het contactcenter van de FOD Volksgezondheid. Annelies woont wettelijk samen met haar vriend, waarmee ze twee kinderen heeft. Ze was 22 bij haar eerste zwangerschap, die ongepland was.
- Sanne is 23 jaar en woont samen met haar partner in Langdorp (Vlaams-Brabant). Ze werkt als thuisverpleegster. Op 22 jaar kreeg ze als alleenstaande mama een kindje. Deze zwangerschap was niet gepland. Haar huidige partner is niet de biologische vader van het kind.
- Sien is 23 jaar en woont in Rotselaar (Vlaams-Brabant). Ze is verzorgkundige in een rusthuis. Sien is getrouwd en heeft samen met haar man één kindje. Ze was 22 toen ze haar zoon kreeg, dit was ongepland.
- Jackie is 25 jaar en woont wettelijk samen met haar partner in Brakel (Oost-Vlaanderen). Ze werkt voor de Vlaamse overheid. Jackie kreeg op haar 23ste onverwachts haar eerste kindje.
- Janne is 23 jaar en woont in Aarschot (Vlaams-Brabant). Ze werd net alleenstaande mama van een zoontje, de vader is momenteel niet in beeld. Haar zwangerschap was niet gepland.

4.3.2. Jong moederschap

Uit de interviews bleek dat de interesse van de tieners en jongvolwassenen vaak nog ver weg lag van het oprichten van een gezin. Ze hadden een prille relatie of voelden zich nog niet klaar voor iets vast. Slechts bij één respondent uit dit onderzoek bleek de zwangerschap gepland te zijn. Een reactie zoals de volgende is dan ook niet abnormaal.

“Toen dacht ik, huh, mijn regels zijn nog altijd niet gekomen en ik ben ook gewoon niet terug begonnen met de pil. Dacht ik huh? En toen was ik gewoon al zwanger. (...) En ik was in shock, ik dacht: oh nee, dat kan nu niet. Ik ben zo... Allé ik zit in mijn laatste jaar verpleegkunde. Ik ben nog totaal niet bezig met een kind, alles. Ik dacht, ik ben nog maar 21, was ik toen.” (Sien, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

De onverwachte zwangerschap bij de geïnterviewden zorgde ervoor dat er snel een keuze gemaakt moest worden. De ene respondent voelde zich al snel zekerder over haar keuze dan de andere. Twijfels over de impact die de zwangerschap en het moederschap zouden hebben op de toekomst stapelden zich op.

“Het moment dat ik wist dat ik zwanger was, was ik alleen maar bezig: goh wat moet ik nu doen? Moet ik nu abortus doen? Moet ik het bijhouden? Hoe gaat mijn leven eruit zien? Wat moet ik doen?” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

Ondanks dat er vele twijfels waren in het begin, maakten alle respondenten duidelijk dat ze zich geen leven meer kunnen voorstellen zonder een kindje.

“Ik ben blij dat ik een jonge mama ben, dat ik mee kan met alles. Dat ik nog achter hun kan lopen en... Ja, dus ik ben daar wel fier op, maar langs de andere kant versta ik ook mensen die wachten tot hun dertig jaar.” (Annelies, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

Toch bleek uit de interviews dat het jong moederschap ook nadelen heeft.

Nadelen aan het moederschap op jonge leeftijd

Uit de interviews bleek dat het zwanger worden op een jonge leeftijd jammer genoeg heel wat negatieve gevolgen met zich meebracht. Toekomstplannen vielen plots in het water en het schoolleven combineren met een zwangerschap werd onmogelijk.

“Ik heb mijn school moeten stopzetten, puur omdat het mentaal niet meer ging. En omdat ik heel veel school miste door mijn eigen afspraken en de afspraken van T (kindje). Dus ik heb het wel moeten stopzetten, heel spijtig wel, maar ik wil volgend jaar dan terug opnieuw beginnen...” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

Daarnaast ging er voor de jonge moeders een totaal nieuw leven open, waarin geen plaats meer was voor feestjes, alcohol en spontane uitstappen. Het werd dan ook steeds moeilijker om het ritme van leeftijdsgenoten te blijven volgen. De respondenten voelden dat ze een andere levensfase doormaakten dan hun vrienden. Dit bracht frustraties en gevoelens van uitsluiting met zich mee.

“Dat is natuurlijk wel een minpuntje, zeg maar, aan zo jong zwanger zijn en een kindje hebben. Want al uw vrienden gaan feesten en op vakantie en al die dingen doen, dat jij niet meer kunt.” (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Ik was aan het studeren, aan het verder studeren. Dus ge zit in een context waarin dat al uw leeftijdsgenoten uitgaan, drinken en naar feestjes gaan en heel andere dingen doen, terwijl dat jij bezig bent met: oh ik moet een crèche vinden, en dat moet nog in orde geraken, en ik moet een babybedje fixen. Dus dat was zo'n groot verschil uhm... Ja, dat ik me wel eenzaam voelde inderdaad. Ik had zo niet echt het gevoel, gelijk bijvoorbeeld in de klassen dan, als het zo is in een kleinere groep was, dat ik echt mee kon babbelen of zo.” (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

Enkel werden wel gesteund door vrienden en vriendinnen, anderen merkten dat ze vooral het contact met veel leeftijdsgenoten verloren hadden door hun zwangerschap. Vaak hielden enkel de meest hechte relaties stand.

“Vroeger ging ik elk weekend wel iets gaan drinken of ging ik uit, of ging ik naar vrienden. Door de week, na het werk? Geen probleem. En nu, nu is dat ja, ge zijt kei veel vrienden verloren, omdat ge ofwel niet mee kon, ofwel, ja, ik zat echt in mijn bubbel die eerste maanden. En ik heb ook heel veel mensen daarvoor moeten wegduwen en zo. Omdat ik zoiets had van nee, ik wil alleen zijn. Ik wil dees op mijn eentje verwerken. En ja, dat heeft mij toch wel heel veel vrienden gekost, maar dan heb ik zoiets van als het echte vrienden zijn, dan kwamen ze terug.” (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

Daarenboven bleek uit de interviews dat jonge mama's zich niet enkel uitgesloten voelden van hun eigen leeftijdscategorie. Ook tussen de volwassenen met kinderen voelden ze zich uit de boot vallen.

“Als je zo aan de schoolpoort staat, dan voel ik mij altijd zo een beetje zo een jonkie, zo kende het... (...) Want allee, ze zeggen dat dan vaak van allee, zij blij dat ge nog zo jong zijt en zo, maar ik voel mij dan altijd zo precies zo een beetje uit de boot vallen tussen de andere mama's die dan in de dertig zijn.” (Annelies, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

“Ik weet niet hoe dat anderen, tienermama’s dan, daar tegenover staan, maar wat dat bij mij heel hard was, was dat ik er zo wat tussen viel. Aan de ene kant zo de leeftijdsgroep die geen kinderen hadden, aan de andere kant wel mama’s en papa’s, maar die dan ja, een stuk of tien jaar ouder waren. Dus ge vindt niet echt aansluiting bij een bepaalde groep, ook niet echt uhm... volledig begrip of zo, of mensen die zich kunnen inleven in uw situatie.” (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

Enkele van de respondenten konden rekenen op een groot emotioneel vangnet waardoor ze voldoende sociaal contact ervoerden. Desondanks voelden een groot deel van de deelnemende jonge mama’s zich eenzaam tijdens en/of na hun zwangerschap. Dit kwam omdat ze overdag alleen thuis waren, verlaten werden door hun partner, geen contact hadden met vrienden of zich onbegrepen voelden. Drie respondenten verzeilden zelfs in een depressie. Ook aan Janne werd gevraagd of ze zich soms eenzaam gevoeld heeft:

“Tijdens mijn zwangerschap verschrikkelijk, ja. Want ja, ik had al mijn vrienden en zo, maar die zijn even oud als mij of jonger en die gaan uit en die drinken en... Ik kon dan zo wel eens mee op café gaan, maar tegen elf uur was ik stik op. Dus dan hebt ge zo wel een beetje FOMO (fear of missing out). Want je weet van, oh, die zijn aan het feesten en... want zijn papa ook, die ging naar de Versuz, en super veel uitgaan. Ik zat dan thuis van, ah ja, oké, fijn.” (Janne, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

Naast gevoelens van uitsluiting, eenzaamheid en het verliezen van leeftijdsgenoten, bleek dat de jonge mama’s ook vatbaar waren voor commentaar en zelfs haat. Commentaren van de buitenwereld en hun eigen omgeving konden onschuldig bedoeld zijn, zoals opmerkingen over de toekomst en mensen die de les komen spellen. Toch kwamen ook een aantal respondenten in contact met haatberichten en roddels.

“Ik heb heel veel commentaar gehad wel van buitenaf toen dat ik zwanger was. En ook heel veel van ja: ‘Waarom hou je dat nu? Ge zijt nog aan het studeren. Dus zelf nog een kind...’” (Zita, persoonlijke communicatie, 28 april 2023)

“Toen dat ik zwanger was, heb ik wel echt ingezien, sociale media, voor wat is dat goed? Ik kreeg ook wel heel veel kritiek van mensen die ik helemaal niet kende. Van ja jij bent dik en zo. Dat ik dacht van pardon? Ik heb een kind in mijn lichaam.” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

Tot slot bleek dat heel wat respondenten hun zwangerschap ingingen met een instabiele financiële situatie. Ze hadden nog geen inkomen en hun spaargeld vloog er plots heel snel door.

“Ik heb nu eindelijk een leefloon van het OCMW. Ik kom helemaal van niks, van geen inkomen, van ineens van: wow, is dit echt het leven? Is het leven echt zo duur?” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Ik betaalde wel nog altijd alles zelf en zo, zonder dat ik eigenlijk een inkomen had. Dus ik moest wel rondkomen met de 200 euro kindergeld dat ik kreeg en dat was ook alles wat dat ik had.” (Zita, persoonlijke communicatie, 28 april 2023)

4.3.3. Steun

Het ontvangen van steun bleek uit de interviews te verschillen van persoon tot persoon. Een aantal jonge mama's stonden er bijna helemaal alleen voor. Anderen hadden geen steun nodig, omdat ze vertrouwden op hun eigen moederinstinct. En een derde groep kon zeker rekenen op één of meerdere steunpilaren.

Gemiste steun

De gemiste steun bij de respondenten viel het meeste onder de categorie van emotionele steun.

“Ik heb qua financiële steun en ja, zo plaats om te wonen, heb ik wel chance gehad met mijn familie. Uh, maar emotionele steun heb ik eigenlijk niet echt gehad.” (Zita, persoonlijke communicatie, 28 april 2023)

“Ik had echt niet zoveel steun. Ik had het best moeilijk ook tijdens mijn zwangerschap. En de enige steun die ik had was eigenlijk van Leo (vzw). (...) Ook mijn man, ja, die was er, maar die was er ook gelijk niet.” (Layla, persoonlijke communicatie, 6 mei 2023)

Moederinstinct

Daarnaast werd er aangehaald dat het zoeken naar informationele steun niet altijd nodig was. Er bleek volgens de meesten geen juiste handleiding voor het ouderschap te zijn, want elk kind en elke ouder is anders. Een aantal respondenten gaven aan dat ze zelf, met de tijd, ontdekten wat werkte en wat niet.

“Ja, dat heeft mijn mama ook al gezegd, van ja jij doet echt alles op uw eigen. En gij stelt nooit vragen. Ik weet dat niet. Oftewel zoek ik dat op. Oftewel, ik weet dat niet. Ik vind het als ge moeder bent, dat komt ook zo een beetje, bij mij toch hé. Dat kwam ook allemaal vanzelf, eerst echt doen. En hoe dat ik mijn kind moest aanvoelen en nu weet ik super goed wat ik moet... Ja, ik ken hem gewoon echt.” (Sien, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

“Eens je mama wordt voel je ook veel aan naar je kindje toe en spreekt het weer voor zichzelf hoe je het moet doen als mama zijnde. Ook had ik voldoende steun en informatie gekregen vanuit het ziekenhuis uit, waar ik heel dankbaar om ben geweest!” (Jolien, persoonlijke communicatie, 14 mei 2023)

Gekregen steun

Gelukkig kon de meerderheid van de respondenten wel rekenen op een aantal vormen van steun tijdens en na de zwangerschap. Er werden partners, familieleden, vrienden en organisaties aangehaald. Ouders bleken het meest in te staan voor de instrumentele steun van hun zwangere kinderen.

“Toen dat ik echt met mijn eerste zwangerschap. Toen kon ik wel. Alle, heb ik dankzij hun wel verder kunnen studeren en zo. En het financiële ook, ze hebben dat allemaal overgepakt.” (Linda, persoonlijke communicatie, 24 maart 2023)

“Ja, die hebben mee alles geregeld. Uh... Mee naar de gynaecoloog gegaan. Ook mee achter een huis gezocht. Want we zijn gaan samenwonen een maand voor dat L (kindje) geboren is. (Sally, persoonlijke communicatie, 5 mei 2023)

Uit de resultaten van de interviews bleek dat er zelden gesproken werd over het verkrijgen van emotionele steun bij de partner, familie of vrienden. Wel werden er een aantal organisaties aangehaald die instonden voor deze vorm van steun, zoals de school, Lejo vzw en vroedvrouwen in het ziekenhuis.

“Ik zie haar ni als mijn begeleidster, ik zie haar echt als mijn beste vriendin. (..) Ja, zij heeft echt... Ik deel echt alles met haar, bijna. Ze gaat overal met mij mee bijna naartoe. Nu komt ze ook elke woensdag naar hier, omdat ik nu T (kindje) heb. En ik geraak niet altijd tot daar ook.” (Yente over begeleidster van Lejo vzw, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Toen dat ik te weten kwam dat ik zwanger was, zat ik in opname in Kortenbergh. En vanuit daar hebben ze dan ook nog een extra psychiater en zo nog. Ja, de vroedvrouw die dat dan ook heel wat bezig is met de mentale kant.” (Janne, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

Voor informationele steun bleek dat de jonge mama's minder terecht konden bij hun partner of bij leeftijdsgenoten zonder kinderen. Er werd wel eens beroep gedaan op een ervaren moeder of zus, maar de meerderheid zocht antwoorden online of bij andere jonge mama's.

“Google. Nee, ge hebt ook zo van die apps, zo 'Zwangerschap+' en uh, 'Baby+'. Zwangerschap+ heb ik altijd gebruikt voor te zien, wat mag ik wel en wat mag ik niet

eten? Ook van ja, hoe groot is hij al? Wat gebeurt er deze maand? Zo de leuke weetjes wel. Baby+ gebruik ik voor te zien wanneer dat ik hem een ander soort voedsel mag geven of zo.” (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Als mama's/vriendinnen staan we ook telkens dag in, dag uit voor elkaar klaar en voor tips en tricks als mama zijnde kunnen we dan bij elkaar luisteren. Dit vind ik heel leuk!” (Jolien, persoonlijke communicatie, 14 mei 2023)

4.3.4. Contact met andere jonge mama's

Uit de analyse bleek dat de ene respondent al met meer jonge mama's in contact kwam dan de andere. Uitgezonderd één respondent, vonden al de mama's het een meerwaarde om andere jonge mama's te leren kennen. Uit de interviews bleek dat andere jonge mama's zowel voor informatie als voor emotionele steun kunnen zorgen.

“Om uw ervaring te kunnen delen en om te vragen... Allé om dingen aan te vragen en ja... misschien vergelijken van, ik heb dat al eens gehad, hebt jij dat ook gehad? Zo, ja die uitwisseling vind ik wel belangrijk.” (Hanne, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

“Ik heb daar eigenlijk altijd van gedroomd om zowat vriendinnen te hebben, samen naar het parkje te gaan. Nu het enige wat ik me kan permitteren is alleen naar een parkje te gaan met mijn zoontje, of samen met mijn man. Maar hoe leuk zou dat niet zijn om ook gewoon met zo'n paar mama's naar buiten te gaan? En te babbelen.” (Layla, persoonlijke communicatie, 6 mei 2023)

Verschil met vriendinnen zonder kinderen

Daarnaast bleek er een verschil te zijn tussen de band die de respondenten hadden met vrienden zonder kinderen en die met andere jonge ouders. De geïnterviewde mama's werden beter begrepen door andere jonge moeders, omdat zij dezelfde situatie doormaakten.

“Ik denk dat dat wel fijn zou zijn. Ook omdat ge, ja ge zit een beetje in dezelfde fase van uw leven dan, hé, want dat is wat ik bij veel van mijn vrienden nu wel mis, omdat ja, je zit in totaal andere fases. Dus ik denk dat dat wel fijn zou zijn en ook gewoon, dan kunnen de kindjes bonden en dan kunnen wij bonden.” (Janne, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

“Ja, mijn sociale omgeving is nu niet zo heel uitgebreid, maar ik denk wel zeker op het vlak van, als ik L (kindje) mee moet nemen naar een afspraak of zo, dan is dat zo veel toffer als dat met haar is (vriendin die ook een kindje heeft). Omdat ik weet dat zij weet

wat dat dat is en dat dingen kunnen mislopen en zo. Dus dat is wel, ja dat is wel plezanter op dat vlak.” (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

“Ja eigenlijk wel, degene die al mama zijn vind ik veel volwassener en zorgzamer. Degene die nog geen kindjes hebben genieten van het leven en trekken zich precies zo van minder dingen iets aan.” (Jolien, persoonlijke communicatie, 14 mei 2023)

4.3.5. Sociale media

Uit de interviews bleek dat alle respondenten een Facebook account hadden. Iedereen, behalve Sien, maakt ook wel degelijk gebruik van dit sociale mediaplatform. Bovendien bleek Facebook Messenger ook de populairste communicatietool. Daarnaast werd ook de chatfunctie van Instagram een aantal keer aangeduid als handig communicatiemiddel.

“Het meeste contact met mensen, gaat toch wel via Facebook. Uh, omdat we dan echt gesprekken over echt van alles aan het doen zijn. En Instagram is zo van... dan deelt ge is een foto, maar dan houden we het daar dan ook bij.” (Linda, persoonlijke communicatie, 24 maart 2023)

“Hoh, ja meestal is dat Messenger en Facebook, omdat dat is makkelijker, dat is rapper. Hoh, soms is dat ook wel op Instagram, maar dat is heel heel heel weinig maar en Snapchat, ja dat is nooit, omdat ja ge moet elkaar dan toevoegen.” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Vooraf Instagram en zo een beetje Facebook, maar eerder zo gewoon Messenger om met vrienden te sturen.” (Zita, persoonlijke communicatie, 28 april 2023)

“Ja, het enige verschil tussen mijn contacten eigenlijk is meer dat ik veel actiever ben via Messenger en via nummer eigenlijk.” (Layla, persoonlijke communicatie, 6 mei 2023)

Veiligheid online

Over het gevoel van veiligheid online en op sociale media bleven de meningen verdeeld. De helft van de respondenten is vrij laks in het nemen van veiligheidsmaatregelen. De andere helft voelde zich minder of helemaal niet veilig online. Wat wel bleek is dat jonge mama's de online veiligheid van hun kinderen als prioriteit beschouwden. Zo werden gezichtjes niet getoond en foto's geblurd.

“Zo die dingetjes wel, maar zo meer de veiligheid voor mijn kinderen, niet echt voor mijn eigen, maar zo meer voor de kinderen.” (Annelies, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

“Ge weet nooit wat dat er op Facebook en Instagram zit qua... Naar mij toe maakt me dat niet zoveel uit, als ik iets teveel decolleté heb, en jij gaat u daarmee plezieren, I don't really care, maar mijn dochter, no go.” (Zita, persoonlijke communicatie, 28 april 2023)

“Goh, ik vind dat zo moeilijk om dat openbaar te zetten, zijn gezicht. Dus ik zet hem erop, maar niet met zijn gezichtje, ik verberg dat nog, want ik weet het niet...” (Sien, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

Daarnaast bleek uit de interviews dat sommige jonge mama's hun kinderen de kans wilden geven om later zelf te beslissen of ze zich op sociale media tonen.

“Ik vind dat niet nodig dat iedereen weet hoe hij eruit ziet en zo. Ik wil dat hij later ook zelf de keuze kan maken van wil ik online echt een persoonlijkheid hebben of niet.” (Janne, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

“Ik ben daar wel heel voorzichtig mee altijd, omdat dat mijn eigen keuze is sociale media. Wat ik op sociale media zet, dat is mijn eigen keuze. Maar ja T (kindje), die heeft die keuze nog niet.” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

4.3.6. Online supportgroep voor jonge mama's

Acht van de veertien respondenten was ooit lid van een online supportgroep voor mama's. Vier respondenten waren lid van de reeds bestaande online community. De andere vier gebruikten een Facebookgroep, Whatsappgroep, een forum of een app om vragen te stellen aan en in contact te zijn met andere mama's. Dit waren bij alle vier geen groepen die zich focusten op tiener- of jonge mama's.

“Ja, ik zit eigenlijk al in zo een Facebookgroep, maar dat noemt zo: mama's... amai 'Mama's 2022, mama's 2023' en dat zijn ja, allemaal vrouwen zoals ik, maar alle leeftijden. Ja, en daar staan ook heel veel vragen in en mama's die beantwoorden en zo. Wij zitten ook in een Whatsappgroep. En als we vragen hebben, ja dan antwoorden er zo...” (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Ja, ik heb wel online op zo'n forum... wel zo'n groepje gehad. Als er nu... Met allemaal mensen die kindjes kregen dezelfde maand als L (kindje). Dan waren er ook mensen die zo dingen vroegen en vertelden als er iets was met hun baby'ke. Van: is dat normaal of wat zoude gelle doen? Dus dat heb ik wel gehad. (Sally, persoonlijke communicatie, 5 mei 2023)

Voordelen

Er werd tijdens de interviews aan de jonge mama's gevraagd welke voordelen ze ervoeren of zouden ervaren vanuit een online steungroep met jonge mama's. Tips en ervaringen kunnen lezen van andere jonge mama's bleek een grote meerwaarde te zijn.

"Dus ik denk op dat vlak, is dat wel leuk, om zo een beetje met lotgenoten (lacht), of hoe moet ik zeggen, samen in een groep te zitten en ja wat ideeën en ervaringen en zo uit te wisselen." (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

"Ge kunt uw ervaringen daarin delen. Ge kunt ook wel zeggen: ge kunt dit of dat proberen. Ge kunt daar eigenlijk heel veel in kwijt. Dus, het is wel echt handig." (Yente over de Facebookgroep van Fara vzw, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

"Erkenning krijgen bij andere mensen, tips en ervaringen delen." (Jackie, persoonlijke communicatie, 9 mei 2023)

Een aantal respondenten ervoeren ook al emotionele steun vanuit een supportgroep, al kwam dit wel minder expliciet aan bod.

"Dat is ook wel fijn, omdat ja zoveel onbekende mensen, zeg maar, staan achter u en dan ben je van oké ze maken hetzelfde mee. Dus ze weten hoe dat het is. Ik sta er niet alleen voor, op één of andere manier. Uh, dus ja dat is echt wel leuk." (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

"Als je langs de andere kant al iemand hebt op sociale media waar dat ge elke dag tegen kunt babbelen, die u begrijpt. Die u wat tips geeft en die u steunt, dat dat ook al heel veel doet om die eenzaamheid weg te..." (Annelies, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

Vervolgens bleek ook het deelnemen aan een supportgroep die zich online bevond een voordeel voor de helft van de respondenten. Zo werd er een aantal keer aangegeven dat het praten met en het leren kennen van mensen vlotter en gemakkelijker zou verlopen.

"Dat vind ik wel, allé leuk, want zo in 't echt kunt ge toch moeilijk iemand aanspreken: 'Hey, zijt gij een jonge mama?' Alle, ik vind dat zo een beetje bizar, online gaat dat veel gemakkelijker vind ik." (Hanne, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

"Ja, de dag van vandaag vind ik voor mij, via sociale media iemand leren kennen gaat precies rapper, dan zo gewoon in de... in de omgeving." (Annelies, persoonlijke communicatie, 14 april 2023)

“Ja, ge hebt ook meer tijd om na te denken. Soms stellen mensen vragen en dan weet ge zo niet direct wat zeggen. En online kunt ge effe twee minuten denken.” (Sally, persoonlijke communicatie, 5 mei 2023)

“Ik ben heel slecht in mensen in het echt te leren kennen. Ik vertrouw mensen eigenlijk gewoon niet in mijn buurt, maar online heb ik zoiets van, oh er kan niets gebeuren.” (Layla, persoonlijke communicatie, 6 mei 2023)

Nadelen

Hoewel een aantal respondenten aangaven dat ze emotionelen steun zouden ervaren vanuit een online supportgroep, bleek dit bij anderen niet het geval te zijn. Het bleek moeilijk te zijn om echt connecties aan te gaan en vriendschappen op te bouwen in een online steungroep.

“Want ik heb nog niet echt het kans gehad om met iemand echt zo bijvoorbeeld close te worden of zo. Of ik voelde nog niet echt zo'n connectie met iemand.” (Layla over de Facebookgroep van Fara, persoonlijke communicatie, 6 mei 2023)

Ook een te grote groep bleek bij velen een nadeel te zijn. Het zou zorgen voor te veel berichten binnen de groep, wat als vermoeiend kan beschouwd worden. Daarnaast durfde niet iedereen iets te plaatsen of te reageren binnen een grote online groep.

“Ik zou het wel leuk vinden om het te volgen en de verhalen te lezen, maar ik ben wel zo iemand dat minder snel zal reageren op de dingen.” (Demi, persoonlijke communicatie, 3 mei 2023)

“Als dat zo'n groep van zeventig man is, waar dat ge waarschijnlijk niemand van kent, dan zou ik ook niet geneigd zijn om daar iets in te posten. Ook niet in, ook niet op de Facebookgroep zelf hoor.” (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

“De meeste zeggen wel altijd van: ‘Ah welkom in de groep ofzo’. Maar ja, dat is jammer, want die meisjes durven, allé. Ik denk niet dat die meisjes dan nog een verdere stap durven zetten van ah ja oké in de groep, uh, met wie kan ik praten over een situatie ofzo?” (Linda, persoonlijke communicatie, 24 maart 2023)

Hoewel het online communiceren met lotgenoten een voordeel was voor een aantal respondenten bleek dit voor de andere eerder in het nadeel te spelen. Het online in contact treden met onbekende jonge mama's bleek soms een te hoge drempel te zijn. Daarnaast gaven een aantal geïnterviewden aan dat ze liever in het echte leven in contact kwamen met andere mama's.

“Ja, je weet ni hoe dat ze echt zijn als ge er gewoon mee stuurt en... Dus ik heb wel zoiets van, ja liever in het echt. Dat ik weet hoe ge bent en eruit ziet en...” (Sanne, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Wat dat het beste gaat zijn uh, is zo echt het fysiek uh, in contact brengen met andere mama’s... Uh, ja zo uitstappen gaan doen of activiteiten...” (Linda, persoonlijke communicatie, 24 maart 2023)

“Liefst in het echt. Dat vind ik beter voor je sociaal contact. Ook weet je dan al hoe die mama in het echt is. Over sociale media vind ik dat dit totaal anders overkomt dan hoe je in het echt zou praten met elkaar en omgaan met elkaar. Dus puur voor het contact met elkaar en ook elkaar leren kennen in het echt is gewoon veel fijner. Dan kan je afspreken om bijvoorbeeld iets leuks te doen samen en zo wat bij te praten met elkaar.” (Jolien, 14 mei 2023)

Privacy

Er werd al eerder aangetoond dat sommige respondenten belang hechtten aan de online privacy van zichzelf en hun kinderen. Dit gold ook binnen een supportgroep. Een aantal respondenten gaven aan dat ze een gesloten groep zouden verkiezen.

“Het moet wel, ja privé zijn vind ik. Want als ge dan zo van die vragen hebt, allé ik denk sommige mama’s ook, en als iedereen dat dan kan lezen, wat dat ge dan hebt gesteld. Ja...” (Sien, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

“Dat maakt het er wel veiliger aan dat het niet openbaar is, want anders kan iedereen erin bij wijze van spreken. En als je dan juist ja zo iemand, een pester of zo, ik zeg nu maar, al die dingen tegen u gaat gebruiken. Ja, dat is wel niet top.” (Linda, persoonlijke communicatie, 24 maart 2023)

Medium

Een Facebookpagina werd nog steeds heel vaak aangehaald als de ideale manier om jonge mama’s online te verenigen. Hiernaast werd ook een Messengergroep meerdere keren aangehaald als toegankelijk en gemakkelijk. Instagram leek minder geschikt te zijn als medium voor een online supportgroep.

“Omdat ja, op Instagram, dat is onmogelijk. Uhm... Een app zou wel kunnen, maar ik weet niet hoe? Dat is echt iets... En daarom denk ik wel dat Facebook. Ja, dat wordt wel veel gebruikt, zo van die paginagroepen zo op Facebook.” (Sien, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

“Ik zit wel in een aantal Facebookgroepen, vooral zo voor babykleertjes en zo. Zo allemaal tweedehands kleertjes en pampers en zo en ik vind dat wel handig. Ik vind dat handiger als zo groepen op Instagram en Snapchat en zo.” (Janne, persoonlijke communicatie, 29 april 2023)

Een aantal respondenten gaven aan dat ze liever persoonlijk contact hebben met één iemand of met een kleinere groep. Zo had Yente het bijvoorbeeld over de voordelen van een Messengergroep met enkel de jonge mama's die ze leerde kennen op Tienermoederweekend met Fara en Lejo:

“Goh, ge kent elkaar al meer. Die kennen jouw kindje ook al. Dus die gaan wel ongeveer weten wat er het beste past bij jouw kindje. Uh... Of ja, we sturen ook heel veel foto's naar elkaar door. Dat ge minder rap gaat doen in zo de groep van Fara. Dat gaat ge minder rap doen, omdat ja ge kent niet iedereen.” (Yente, persoonlijke communicatie, 24 april 2023)

“Het zou zo handig zijn moest ge zo doorhebben, met wie dat ge ne klik hebt of zo, dat ge misschien in wat kleiner groepkes, wat kunt beginnen te babbelen.” (Lien, persoonlijke communicatie, 4 mei 2023)

4.4. Conclusie onderzoeksresultaten en vergelijking met de literatuur

Uit de diepte-interviews bleek dat de respondenten heel wat nadelen ervaarden omtrent het moederschap op een jonge leeftijd. Grootse plannen vielen in het water en er ontstond een afstand met hun leeftijdsgenoten. Dit zorgde voor gevoelens van uitsluiting en eenzaamheid en het verlies van vrienden. Deze resultaten liggen in lijn met de reeds bestaande literatuur, waarin eenzaamheid en het gebrek aan sociale contacten ook negatieve gevolgen bleken te zijn van het moederschap op een jonge leeftijd (Barlow et al., 2011; Birkeland et al., 2005; Hudson et al., 2000).

Daarnaast blijkt uit de literatuur dat tienermama's steeds meer kampen met mentale gezondheidsproblemen en depressies (Birkeland et al., 2005; Cook & Cameron, 2015; Sachs et al., 2022). Ook tijdens de interviews gaven drie respondenten aan dat ze tijdens of na hun zwangerschap te maken hadden met een depressie. Tot slot bleek uit het onderzoek dat er financieel gebotst werd op verschillende uitdagingen. Het hebben van een groot vangnet bleek deze nadelen te verminderen.

Het merendeel van de respondenten bleek steun te krijgen van één of meerdere personen of organisaties. Deze vormen van steun vielen steeds onder één van de drie categorieën die Barak et al. (2008) aanhalen in hun werk. De steun die toch gemist werd viel vooral onder de categorie van emotionele steun. Als er gesproken werd over instrumentele steun, werd dit voorzien door de ouders van de geïnterviewden. Voor informationele steun werd vooral beroep gedaan op familie met ervaring, het internet en andere jonge mama's. Uit de interviews bleek dat de respondenten zich beter begrepen voelden door andere jonge mama's. Ook uit de literatuur bleek dat mensen vaak meer waarde hechten aan de steun van lotgenoten dan van leeftijdsgenoten zonder ervaring (Munson, 2011).

Het sociale mediagebruik van jonge mama's werd zowel in de enquête als tijdens de diepte-interviews onderzocht. Elke jonge mama die deelnam aan de enquête of een interview, gebruikt dagelijks één of meerdere sociale mediakanalen. Deze resultaten zijn in overeenstemming met de bestaande literatuur, die aantoonde dat 98 procent van de 16- tot 24-jarigen in Vlaanderen elke dag een sociale netwerksite gebruikt (Sevenhant et al., 2021).

Instagram werd volgens de enquête dagelijks het meest gebruikt door de respondenten (77,78%), maar ook Facebook (75,00%), Facebook Messenger (72,22%) en Whatsapp (72,22%) zijn populair. Als er getoetst werd naar het wekelijks gebruik van sociale mediakanalen bleek Facebook (72,22%) hoger te staan dan Instagram (63,89%). Uit de interviews bleek dat elke respondent beschikt over een Facebookaccount. Daarnaast bleek Facebook Messenger een handig communicatiemiddel. De literatuur haalde nochtans aan dat

het Facebookgebruik van jongeren blijft dalen (Sevenhant et al., 2021; Vanwynsberghe et al., 2022). Dit onderzoek bewees dat de jonge mama's wel nog steeds gebruik maken van dit sociale mediaplatform. Tot slot werd ook Instagram door een aantal respondenten aangehaald als communicatietool, maar anderen gebruikten het vooral om foto's te delen en minder voor persoonlijke gesprekken.

Tijdens de interviews en de enquête werd ook getoetst naar het contact met andere jonge mama's. Alle jonge mama's die deelnamen aan een interview, met uitzondering van één respondent, vonden het een meerwaarde om andere jonge mama's te kennen of te leren kennen. Uit de interviews bleek dat ze zich beter begrepen voelden door andere adolescente mama's dan door hun leeftijdsgenoten zonder kinderen. De resultaten van de enquête toonden aan dat 61,54 procent van de respondenten die lid zijn van de Facebookcommunity van Fara vzw, al andere mama's leerden kennen via de groep. Slechts één respondent chat vaak met een jonge mama uit de groep en nog maar twee deelnemers spraken af met iemand.

Uit de inhoudsanalyse bleek dat informationele en emotionele steun reeds voorkwamen binnen de Facebookgroep van Fara vzw. Emotionele en informationele steun bleken ongeveer evenveel terug te komen. Deze vormen van steun binnen een supportgroep versterken volgens de literatuur het gevoel van persoonlijk empowerment (Barak et al., 2008; Lemire et al., 2008; van Uden-Kraan et al., 2009). Daarnaast waren de geïnterviewden voorstanders van het lezen van tips en ervaringen van andere jonge mama's binnen een supportgroep. Uit de inhoudsanalyse bleek al dat de berichten, geplaatst door een medewerker van Fara, interactie binnen de groep stimuleren. Toch bleef het aantal berichten dat geplaatst werd door jonge mama's klein ten opzichte van het aantal posts vanuit Fara vzw.

83 procent van de respondenten uit de enquête plaatste Messenger in de top drie van beste sociale medium om met andere jonge ouders in contact te komen. 70 procent plaatste Facebook en 60 procent plaatste Instagram in de top drie. Ook uit de interviews bleek een Messengergroep een toegankelijk platform te zijn. Een aantal geïnterviewden haalde aan dat een Facebookpagina voor hen het beste zou werken. Daarnaast bleek ook uit de interviews dat een gesloten groep een groter gevoel van privacy bij de leden zou garanderen.

Het deelnemen aan een steungroep die zich online bevindt, was voor sommige geïnterviewden een voordeel en voor anderen een nadeel. Uit de enquête bleek ook dat dubbel zoveel respondenten een offline activiteit verkozen boven een online activiteit, om in contact te komen met andere jonge mama's.

Een aantal geïnterviewden gaven aan dat ze geen voorstander zijn van grote groepen. In een grote groep zouden ze zelf geen berichten plaatsen of reageren op andere leden. Ook de enquête toonde aan dat slechts 60 procent van de groepsleden in de bestaande Facebook

community reageert op berichten die in de groep geplaatst worden. En slechts 40 procent van de groepsleden plaatst zelf berichten in de Facebookgroep van Fara. Daarnaast haalden een aantal respondenten van de interviews aan dat ze liever persoonlijk in contact komen met één mama of met een aantal jonge moeders in een kleine groep. Tot slot bleek uit de interviews dat het verkrijgen van tips en het lezen van ervaringen wel een groot voordeel is van een online supportgroep.

5. Algemene conclusie en discussie

Sinds het internet in de jaren negentig opengesteld werd voor persoonlijk gebruik zijn online steungroepen zich beginnen vermenigvuldigen (Barak et al., 2008, p. 1868). Tijd-, ruimte- en schaalbarrières werden verbroken en mensen met gemeenschappelijke kenmerken konden zich massaal verenigen (Galinsky et al., 1997). Sommige doelgroepen hebben hiervoor een extra duwtje in de rug nodig.

Fara vzw beschikt al een aantal jaar over een supportgroep op Facebook, waarin ze jonge mama's met elkaar in contact brengt. De interactie binnen deze groep bleek nog niet optimaal. Er was nood aan onderzoek om te weten te komen welke initiatieven genomen moeten worden om op een succesvolle manier jonge mama's met elkaar te verenigen. Hoewel het cijfer van tienerbevallingen in Vlaanderen steeds daalt, blijft het noodzakelijk om de nodige steun te bieden aan deze kwetsbare doelgroep (Devlieger et al., 2021; Jacquemyn & Martens, 2015). Deze thesis trachtte bij te dragen aan wat de rol van online community building is op empowerment van supportgroepen.

Daarvoor werd een multimethodisch onderzoek uitgevoerd waarbij elementen van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksbenaderingen gecombineerd werden en zorgden voor een diepgaand onderzoek (Johnson et al., 2007, p. 123). Hiervoor werd het verklarend sequentieel design van Creswell en Plano Clark (2017, p.p. 81-85) toegepast. Als eerste werd er een korte inhoudsanalyse van reeds bestaande data gedaan aan de hand van deductieve en inductieve code ontwikkeling (Puppis, 2019, p. 370). Vervolgens kwam het onderzoek via een enquête voor de eerste keer in contact met de doelgroep. Tot slot werden er veertien diepte-interviews afgelegd, die geanalyseerd werden aan de hand van een codeboom.

Er werd tijdens deze thesis een antwoord gezocht op de vier deelvragen ter ondersteuning van de onderzoeksvraag. De eerste deelvraag 'Welke online platformen zijn populair bij adolescenten?', werd succesvol beantwoord. De literatuur toonde aan dat het Facebookgebruik van jongeren blijft dalen (Sevenhant et al., 2021; Vanwynsberghe et al., 2022). Internationaal onderzoek naar initiatieven om jonge mama's te verenigen, de tweede onderzoeksvraag, toonde wel aan dat het vormen van een groep op Facebook een ideale manier is (Allen et al., 2016; Mills et al., 2012; Nolan et al., 2015). Deze onderzoeken dateren dan ook wel van een aantal jaren geleden. In tegenstelling tot wat de literatuur aantoonde bleek Facebook nog steeds een populair sociaal medium te zijn onder jonge mama's. De Messengerfunctie wordt gezien als een ideaal communicatiemiddel en ook Instagram wordt op prijs gesteld.

Tijdens de literatuurstudie werd wel duidelijk dat er een lacune is in onderzoek naar het online verenigen van tienermama's. Het wetenschappelijk onderzoek dat reeds gedaan werd focust zich vaak op moeders van alle leeftijdscategorieën. Daarnaast blijken studies die zich wel focussen op tienerouders niet actueel te zijn.

Daarnaast werden er in de literatuurstudie heel wat sterktes, zwaktes, bedreigingen en opportuniteiten van een online community voor tienerouders besproken. Dit onderzoek bevestigde de bestaande literatuur door te concluderen dat het ontvangen van informationele steun één van de grootste opportuniteiten blijkt van een online steungroep. Daarnaast vult dit onderzoek de bestaande zwaktes aan die reeds besproken werden in bestaand onderzoek. Zo toonde dit onderzoek aan dat vele jonge mama's geen berichten zouden plaatsen binnen een grote groep. Kleinere steungroepen of persoonlijke gesprekken met andere jonge mama's leken wel aan te slaan. De respondenten zijn zeker voorstander van het online verenigen van tienermama's via een sociaal medium. Desondanks verkoos de meerderheid offline activiteiten boven het online in contact komen met andere jonge mama's. Met al deze informatie werd ook de vierde onderzoeksvraag, 'Op welke manier zijn tienerouders bereid om zich online te verenigen?', beantwoord.

5.1. Aanbevelingen voor Fara vzw

Uit dit onderzoek kunnen een aantal aanbevelingen geformuleerd worden voor Fara vzw. De bestaande Facebookgroep van Fara bleek een goede manier te zijn om jonge mama's te verenigen. Ook het koppelen van een Messenger community aan de Facebookgroep bleek aan te slaan. Daarnaast bleek Instagram populair te zijn bij de respondenten, ondanks dit gaven de tienermama's aan dat Instagram geen geschikt medium is om met elkaar in contact te komen.

Informationele steun bleek een belangrijk gevolg te zijn van het deelnemen aan een online supportgroep zoals die van Fara. De respondenten gaven vaak aan dat ze voor tips beroep doen op het internet en terecht kunnen bij andere jonge mama's. Fara vzw lokt reeds reacties uit van lurkers binnen de groep door zelf interactieve posts te plaatsen. Toch gaven veel respondenten aan dat ze niet reageren of zelfs geen berichten plaatsen binnen de groep. Het oprichten van een aantal kleinere Messenger chats zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om meer interactie en een gevoel van connectie tussen de mama's te stimuleren.

Naast het online verenigen van jonge mama's blijkt het nog steeds noodzakelijk om offline activiteiten te organiseren. Uit de enquête en de interviews bleek dat de meerderheid van de respondenten hier belang aan hecht.

5.2. Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Net zoals bij elk wetenschappelijk onderzoek kunnen er ook bij deze thesis enkele kritische bedenkingen geformuleerd worden. Als eerste lag het aantal respondenten van de enquête redelijk laag. De enquête werd dan ook enkel binnen de bestaande online community van Fara vzw gedeeld. Daarnaast kunnen ook de bevindingen uit de veertien interviews niet gegeneraliseerd worden naar de grotere populatie. In de toekomst zou een grootschalig onderzoek voor een meer volledige representatie van de populatie kunnen zorgen.

Daarnaast werden er twee interviews synchroon afgenomen via chatberichten op Instagram. Dit zorgde voor enkele beperkingen. Er werden kortere antwoorden gegeven en het was moeilijker om door te vragen. Daaropvolgend was de meerderheid van de geïnterviewden achttien jaar of ouder bij het krijgen van hun eerste kindje. Het bleek niet evident te zijn om met minderjarige tienermama's in contact te komen. Een onderzoek dat enkel tieners jonger dan achttien jaar bevraagt, zou voor een ander resultaat kunnen zorgen.

Er bleek in de literatuur ook een lacune te zijn in onderzoek naar tienervaders. In de toekomst zou er ook gekeken kunnen worden of zij nood hebben aan een online community. Tot slot werd er slechts één soort online supportgroep onder de loep genomen tijdens dit onderzoek. Een studie die meerdere soorten supportgroepen of een steungroep met een andere doelgroep onderzoekt, zou uiteenlopende bevindingen kunnen benadrukken.

Ondanks deze beperkingen is deze thesis de eerste studie naar het online verenigen van tienermoeders in Vlaanderen. Er moet in de toekomst meer onderzoek gedaan worden om nauwkeuriger vast te stellen wat het effect van een online steungroep is op het empowerment van Vlaamse tienermama's.

Literatuurlijst

- Allen, K., Jolly, C. & Barnes, J. (2016). Using Social Media to Engage and Educate Teen Parents. *Journal of Extension*, 54(2).
- Barak, A., Boniel-Nissim, M. & Suler, J. (2008). Fostering empowerment in online support groups. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1867-1883.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.02.004>
- Barlow, J., Smailagic, N., Bennett, C., Huband, N., Jones, H. & Coren, E. (2011). Individual and Group Based Parenting for Improving Psychosocial Outcomes for Teenage Parents and Their Children. *Campbell Systematic Reviews*, 7(1),1-77.
<https://doi.org/10.4073/csr.2011.2>
- Bhattacharya, A., Liang, C., Zeng, E. Y., Shukla, K., Wong, M. E. R., Munson, S. A. & Kientz, J. A. (2019). Engaging Teenagers in Asynchronous Online Groups to Design for Stress Management. *Proceedings of the 18th ACM International Conference on Interaction Design and Children*. 26-37. <https://doi.org/10.1145/3311927.3323140>
- Bhuiya, N., House, L. D., Desmarais, J., Fletcher, E., Conlin, M., Perez-McAdoo, S., Waggett, J. & Tendulkar, S. A. (2017). Strategies to Build Readiness in Community Mobilization Efforts for Implementation in a Multi-Year Teen Pregnancy Prevention Initiative. *Journal of Adolescent Health*, 60(3), S51-S56.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2016.11.001>
- Birkeland, R., Thompson, J. K. & Pihres, V. (2005). Adolescent Motherhood and Postpartum Depression. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 34(2), 292-300.
https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3402_8
- Brants, S. & Vermeire, K. (z.d.). Tienerzwangerschappen in België 2010-2017. In *Fara*. Geraadpleegd op 6 november 2022, van
<https://www.fara.be/tienerzwangerschap/ongepande-tienerzwangerschap/cijfers-over-tienerzwangerschap-belgie>

- Brown, J. D., Harris, S. K., Woods, E. R., Buman, M. P. & Cox, J. E. (2012). Longitudinal Study of Depressive Symptoms and Social Support in Adolescent Mothers. *Maternal and Child Health Journal*, 16, 894-901. <https://doi.org/10.1007/s10995-011-0814-9>
- Burnett, G. (2000). Information exchange in virtual communities: A typology. *Information Research*, 5(4).
- Chan, A., Kow, R. & Cheng, J. K. (2017). Adolescents' Perceptions on Smartphone Applications (Apps) for Health Management. *Journal of Mobile Technology in Medicine*, 6(2), 47–55. <https://doi.org/10.7309/jmtm.6.2.6>
- Conn, B. M., de Figueiredo, S., Sherer, S., Mankerian, M. & Iverson, E. (2018). “Our lives aren’t over”: A strengths-based perspective on stigma, discrimination, and coping among young parents. *Journal of Adolescence*, 66(1), 91-100. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.05.005>
- Cook, S. M. C. & Cameron, S. T. (2015). Social issues of teenage pregnancy. *Obstetrics, Gynaecology and Reproductive Medicine*, 25(9), 243-248. <https://doi.org/10.1016/j.ogrm.2015.06.001>
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.
- Cutrona, C. E. & Suhr, J. A. (1992). Controllability of Stressful Events and Satisfaction With Spouse Support Behaviors. *Communication Research*, 19(2), 154-174. <https://doi.org/10.1177/009365092019002002>
- Demiris, G. (2006). The diffusion of virtual communities in health care: Concepts and challenges. *Patient Education and Counseling*, 62(2), 178-188. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2005.10.003>
- Denzin, N. K. (Red.). (2009). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315134543>

- de Souza, C. S. & Preece, J. (2004). A framework for analyzing and understanding online communities. *Interacting with Computers*, 16(3), 579-610.
<https://doi.org/10.1016/j.intcom.2003.12.006>
- Devlieger, R., Goemaes, R., Laubach, M. (2021). *Perinatale gezondheid in Vlaanderen - Jaar 2020*. Brussel: Studiecentrum voor Perinatale Epidemiologie. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage.
- Ellison, N. B., Steinfield, C. & Lampe, C. (2011). Connection strategies: Social capital implications of Facebook-enabled communication practices. *New Media & Society*, 13(6). 873-892. <https://doi.org/10.1177/1461444810385389>
- Eurostat. (2020). Live births by mother's year of birth (age reached) and birth order [Dataset].
- Evans, M., Donelle, L. & Hume-Loveland, L. (2012). Social support and online postpartum depression discussion groups: A content analysis. *Patient Education and Counseling*, 87(3), 405-410. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2011.09.011>
- Finn, J. (1999). An Exploration of Helping Processes in an Online Self-Help Group Focusing on Issues of Disability. *Health & Social Work*, 24(3), 220-231.
<https://doi.org/10.1093/hsw/24.3.220>
- Flores, J. E., Montgomery, S. & Lee, J. W. (2005). Organization and staffing barriers to parent involvement in teen pregnancy prevention programs: Challenges for community partnerships. *Journal of Adolescent Health*, 37(3), S108-S114.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2005.05.003>
- Galinsky, M. J., Schopler, J. H. & Abell, M. D. (1997). Connecting Group Members through Telephone and Computer Groups. *Health & Social Work*, 22(3), 181-188.
<https://doi.org/10.1093/hsw/22.3.181>
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine Publishing Co.

- Green, H. H. & Documét, P. I. (2005). Parent peer education: Lessons learned from a community-based initiative for teen pregnancy prevention. *Journal of Adolescent Health*, 37(3), S100-S107. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2005.05.002>
- Hasebrink, U. & Hölig, S. (2019). Talking to People I: Surveys. In: Van den Bulck, H., Puppis, M., Donders, K. & Van Audenhove, L. (Eds) *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research*. (pp. 143-160) Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-16065-4_8
- House, J. S. (1981). Work stress and social support. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hudson, D. B., Elek, S. M. & Campbell-Grossman, C. (2000). Depression, self-esteem, loneliness, and social support among adolescent mothers participating in the new parents project. *Adolescence*, 35(139), 445-453.
- Hussenoeder, F. S. (2022). The bright side of social network sites: On the potential of online social capital for mental health. *Digital Health*. <https://doi.org/10.1177/20552076221093133>
- Jacquemyn, Y. & Martens, E. (2015). Tienerzwangerschappen in Vlaanderen in 2010-2012: Evolutie sinds het einde van het vorige millennium. *Tijdschrift voor Geneeskunde en Gezondheidszorg*, 7, 460-466. <https://doi.org/10.2143/TVG.71.07.2001833>
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J. & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2). <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Kraut, R. E. & Resnick, P. (2011). *Building Successful Online Communities: Evidence-Based Social Design*. The MIT Press.
- Kurtz, L. F. (1997). *Self-help and support groups: A handbook for practitioners* (Vol. 34). SAGE.
- Lejo. (2023). *Tienerouders*. Geraadpleegd op 18 april 2023, van <https://lejo.be/tienerouders/teens-activiteiten/>

- Lemire, M., Sicotte, C. & Paré, G. (2008). Internet use and the logics of personal empowerment in health. *Health Policy*, 88(1), 130-140.
<https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2008.03.006>
- Mayring, P. (2014). *Qualitative content analysis: Theoretical foundation, basic procedure and software solution*.
- Mills, A., Schmied, V., Taylor, C., Dahlen, H., Shuiringa, W. & Hudson, M. E. (2012). Someone to talk to: Young mothers' experiences of participating in a young parents support programme. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 27(3), 551-559.
<https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2012.01065.x>
- Missie en visie. (z.d.). Fara. Geraadpleegd op 31 oktober 2022, van <https://www.fara.be/over-fara/missie-en-visie>
- Mo, P. K. H. & Coulson, N. S. (2010). Empowering processes in online support groups among people living with HIV/AIDS: A comparative analysis of 'lurkers' and 'posters'. *Computers in Human Behavior*, 26(5), 1183-1193.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.03.028>
- Moltrecht, B., Dalton, L. J., Hanna, J. R., Law, C. & Rapa, E. (2022). Young parents' experiences of pregnancy and parenting during the COVID-19 pandemic: A qualitative study in the United Kingdom. *BMC Public Health*, 22(523).
<https://doi.org/10.1186/s12889-022-12892-9>
- Moorhead, S. A., Hazlett, D. E., Harrison, L., Carroll, J. K., Irwin, A. & Hoving, C. (2013). A New Dimension of Health Care: Systematic Review of the Uses, Benefits, and Limitations of Social Media for Health Communication. *Journal of Medical Internet Research*, 15(4). <https://doi.org/10.2196/jmir.1933>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden* (3de editie). Acco.

- Munson, S. (2011). Beyond the Share Button: Making Social Network Sites Work for Health and Wellness. *IEEE Potentials*, 30(5), 42-47.
<https://doi.org/10.1109/MPOT.2011.941731>
- Nolan, S., Hendricks, J. & Towell, A. (2015). Social networking sites (SNS); exploring their uses and associated value for adolescent mothers in Western Australia in terms of social support provision and building social capital. *Midwifery*, 31(9), 912-919.
<https://doi.org/10.1016/j.midw.2015.05.002>
- Nolan, S., Hendricks, J., Williamson, M. & Ferguson, S. (2018). Social networking sites (SNS) as a tool for midwives to enhance social capital for adolescent mothers. *Midwifery*, 62, 119-127. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2018.03.022>
- Nonnecke, B. & Preece, J. (2000). Lurker demographics: Counting the silent. *Proceedings of the SIGCHI conference on Human factors in computing systems*. 73-80.
<https://doi.org/10.1145/332040.332409>
- Plant, R. (2004). Online communities. *Technology in Society*, 26(1), 51-65.
<https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2003.10.005>
- Preece, J., Maloney-Krichmar, D. & Abras, C. (2003). History of Online Communities. In Karen Christensen & David Levinson (Reds.), *Encyclopedia of Community: From Village to Virtual World*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1023-1027.
- Puppis, M. (2019). Analyzing Talk and Text I: Qualitative Content Analysis. In: Van den Bulck, H., Puppis, M., Donders, K. & Van Audehove, L. (Reds.). *The Palgrave Handbook of Methods for Media Policy Research*. Palgrave Macmillan, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-16065-4_21
- Sachs, A. L., Coringrato, E., Sprague, N., Turbyfill, A., Tillema, S. & Litt, J. (2022). Rationale, Feasibility, and Acceptability of the Meeting in Nature Together (MINT) Program: A Novel Nature-Based Social Intervention for Loneliness Reduction with Teen Parents and Their Peers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(11059). <https://doi.org/10.3390/ijerph191711059>

- Sevenhant, J. Stragier, L. De Marez & D. Schuurman. (2021). Digitale trends in Vlaanderen. In *IMEC Digimeter*. Geraadpleegd op 8 november 2022, van <https://www.imec.be/nl/kennisuitwisseling/techmeters/digimeter/imecdigimeter-2021>
- Sherman, L. E. & Greenfield, P. M. (2013). Forging friendship, soliciting support: A mixed-method examination of message boards for pregnant teens and teen mothers. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 75-85. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.07.018>
- Stichting voor tienerMoeders. (2021, 4 november). *Stichting voor tienerMoeders lanceert online community SamenvoorElkaar*. voor tienerMoeders. <https://voortienermoeders.nl/nieuws/stichting-voor-tienermoeders-lanceert-online-communitysamenvoorelkaar/>
- Suler, J. (2004). The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 321-326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- van Uden-Kraan, C. F., Drossaert, C. H. C., Taal, E., Lebrun, C. E. I., Drossaers-Bakker, K. W., Smit, W. M., Seydel, E. R., & van de Laar, M. A. F. J. (2008a). Coping with somatic illnesses in online support groups: Do the feared disadvantages actually occur? *Computers in Human Behavior*, 24(2), 309-324. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2007.01.014>
- van Uden-Kraan, C. F., Drossaert, C. H. C., Taal, E., Seydel, E. R. & Van De Laar, M. A. F. J. (2008b). Self-Reported Differences in Empowerment Between Lurkers and Posters in Online Patient Support Groups. *Journal of Medical Internet Research*, 10(2). <https://doi.org/10.2196/jmir.992>
- van Uden-Kraan, C. F., Drossaert, C. H. C., Taal, E., Seydel, E. R. & Van De Laar, M. A. F. J. (2009). Participation in online patient support groups endorses patients' empowerment. *Patient Education and Counseling*, 74(1), 61-69. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2008.07.044>
- Vanwynsberghe, H., Joris, G., Waeterloos, C., Anrijs, S., Vanden Abeele, M., Ponnet, K., De Wolf, R., Van Ouytsel, J., Van Damme, K., Vissenberg, J., D'Haenens, L., Zenner, E.,

- Peters, E., De Pauw, S., Frissen, L. & Schreuer, C. (2022). Onderzoeksrapport Apestaartjaren: De digitale leefwereld van kinderen en jongeren. Gent: Mediaraven.
- Walrave, M. & Van Ouytsel, J. (2014). *Mediawijs online: Jongeren en sociale media* (2de editie). Lannoo.
- White, M. & Dorman, S. M. (2001). Receiving social support online: Implications for health education. *Health Education Research*, 16(6), 693-707.
<https://doi.org/10.1093/her/16.6.693>
- Whittaker, S., Isaacs, E. & O'Day, V. (1997). Widening the Net: Workshop Report on the Theory and Practice of Physical and Network Communities. *ACM SIGCHI Bulletin*, 29(3), 27-30. <https://doi.org/10.1145/264853.264867>
- Wright, K. (2000). Perceptions of on-line support providers: An examination of perceived homophily, source credibility, communication and social support within on-line support groups. *Communication Quarterly*, 48(1), 44-59.
<https://doi.org/10.1080/01463370009385579>
- Yang, Q. (2018). Understanding Computer-Mediated Support Groups: A Revisit Using a Meta-Analytic Approach. *Health Communication*, 35(2), 209-221.
<https://doi.org/10.1080/10410236.2018.1551751>

Bijlagen

Bijlage 1: Inhoudsanalyse (MAXQDA-bestand)

Te vinden in het gecomprimeerd ZIP-bestand op Canvas.

Bijlage 2: Vragenlijst enquête

Introductie van het onderzoek en de onderzoeker

Hallo! Ik ben Fien Meuris, student Communicatiewetenschappen aan de Vrije Universiteit van Brussel. Voor mijn masterproef mag ik onderzoek doen voor vzw Fara. Ik doe onderzoek naar de rol van online community building op empowerment van supportgroepen. Het doel van de studie is om Fara te ondersteunen bij het creëren van een veilige online gemeenschap waar Vlaamse tienermama's elkaar kunnen leren kennen.

De enquête zal 5 minuten duren en de resultaten worden geheel anoniem verwerkt.

Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben over het onderzoek, neem dan contact met mij op via e-mail (Fien.Meuris@vub.be), een berichtje op Messenger of via mijn gsm-nummer.

Je zou mij en Fara er echt mee verder helpen. Alvast bedankt!

Lieve groetjes

Fien

Vragenlijst

1. Hoe oud ben je?
 - ☐ < 14
 - ☐ 14-18
 - ☐ 19-22
 - ☐ > 22

2. Waar woon je?
 - ☐ Antwerpen
 - ☐ Limburg
 - ☐ Oost-Vlaanderen
 - ☐ Vlaams-Brabant
 - ☐ West-Vlaanderen

- Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- 3. Wat is jouw burgerlijke staat?
 - Gehuwd
 - Ik heb een partner, maar we wonen niet samen
 - Samenwonend
 - Alleenstaand
 - Gescheiden
 - Weduwe
- 4. Hoeveel kinderen heb je?
 - Geen
 - 1
 - 2
 - 3
 - 4 of meer
- 5. Hoeveel van deze kinderen is een sterrenkindje (een kindje dat overleden is vlak voor of na de geboorte)?
 - Geen
 - 1
 - 2 of meer
- 6. Hoe kwam je in contact met vzw Fara? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - Via een hulpverlener
 - Via de website van Fara
 - Via een sociaal medium van Fara
 - Via een vriend(in) of familielid
 - Niet
 - Anders, namelijk:...
- 7. Ben jij lid van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
 - Ja
 - Nee *(wordt doorverwezen naar vraag 14)*
- 8. Wat vind je van het initiatief van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara? *(schaalvraag)*

- Heel goed
 - Goed
 - Kan beter
 - Niet goed
 - Helemaal niet goed
9. **Lees** jij de berichten van andere groepsleden in de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
- Ja
 - Nee
10. **Reageer** jij op de berichten van andere groepsleden in de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
- Ja
 - Nee
11. **Plaats** jij zelf berichten in de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
- Ja (*wordt doorverwezen naar vraag 13*)
 - Nee
12. Waarom plaats je geen berichten in de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
- Ik heb daar geen behoefte aan
 - Ik durf niet
 - Geen idee
 - Anders, namelijk...
13. Leerde je al andere mama's kennen met behulp van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- Ja, ik leerde online al mama's kennen
 - Ja, ik leerde online al mama's kennen waarmee ik regelmatig chat
 - Ja, ik leerde online al mama's kennen waarmee ik fysiek afsprek/afsprak
 - Nee, ik leerde nog geen andere mama's kennen
14. Welke van deze apparaten heb je in jouw bezit? (*meerdere antwoorden mogelijk*)
- Gsm (zonder internet)
 - Smartphone

- Computer
- Laptop
- Tablet
- Anders, namelijk: ...

15. Van welke sociale media maak je **dagelijks** gebruik? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Facebook
- Facebook Messenger
- Whatsapp
- Instagram
- YouTube
- Snapchat
- TikTok
- Geen
- Anders, namelijk: ...

16. Van welke sociale media maak je **wekelijks** gebruik? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Facebook
- Facebook Messenger
- Whatsapp
- Instagram
- YouTube
- Snapchat
- TikTok
- Geen
- Anders, namelijk: ...

17. Rangschik via welke **sociale media** je het **liefst** in contact komt met andere tienerouders (1= het liefst):

1. Facebook
2. Facebook Messenger
3. Whatsapp
4. Instagram
5. YouTube
6. Snapchat

7. TikTok

18. Op **welke manier** zou je zelf het **meest** geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders?
- Via een onlinegroep met andere jonge ouders
 - Via privégesprekken met andere jonge ouders
 - Via het luisteren van podcasts
 - Via het initiatief 'Mama-Babbels' van Fara
 - Via een medewerker van Fara die me doorverbindt met andere jonge ouders
 - Anders, namelijk:...
19. Wat voor informatie over tienerouderschap wil je graag ontvangen via sociale media? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Tips met betrekking tot je kind(eren) (bv. opvoeding, slaapritme)
 - Tips met betrekking tot jezelf (bv. zelfzorg, stress)
 - Verhalen van andere ouders
 - Vragen van andere ouders
 - Aanbod van activiteiten voor jonge ouders
 - Anders, namelijk: ...
20. Wat is volgens jou de beste manier om jonge mama's en papa's met elkaar in contact te brengen? *(open vraag)*
- ...

Slot

Je antwoorden zijn geregistreerd. Bedankt om aan deze enquête deel te nemen.

Ik ben nog op zoek naar een aantal mama's waarmee ik een interview mag afleggen. Tijdens het interview zal er dieper op de vorige vragen ingegaan worden. Zin om mij en Fara verder te helpen? Ik hoor graag van jou:

E-mail: Fien.Meuris@vub.be

Of via een berichtje op Messenger

Groetjes

Fien

Bijlage 3: Resultaten van de enquête

Te vinden in het gecomprimeerd ZIP-bestand op Canvas.

Bijlage 4: Antwoorden op vraag 20 van de enquête

Vraag 20: Wat is volgens jou de beste manier om jonge mama's en papa's met elkaar in contact te brengen?

Antwoorden:

Offline	Online	Niet duidelijk
Activiteiten doen. Niet alleen maar online	Online chats	Contact momenten organiseren
Activiteiten	Ook via sociale media aangezien de meeste jongeren nu veel op sociale media zitten.	Groepssessies
Activiteiten organiseren	Facebook	
De tienermoederweekends waar Fara ook met mee gaat is een mooie manier om met elkaar in contact te komen.	Iedereen gebruikt tegenwoordig sociale media, dus sociale media	
Een bijeenkomst, activiteiten	Messenger	
Evenementen	Net als Fara doet. Een online groep met mogelijke fysieke arrangementen.	
Ontmoetingen	Sociale media	
Iemand die me zou aanspreken op straat	Sociale media en activiteiten organiseren voor jonge ouders	
Ik denk persoonlijk dat de meet and greets van Fara een heel goeie manier zijn om hen bij elkaar te brengen. Maar het is niet altijd even makkelijk voor iedereen om daar te raken dus misschien is het ook goed om zo kleine afspraakmomentjes te voorzien voor mensen op een plekje waar zij makkelijk kunnen raken.	Via sociale media	
Ik zeg altijd eten brengt mensen bij elkaar. Dus zo eens een avondje inplannen op een bepaalde locatie waar koffie is voorzien en eventueel een gebakje om daar eens met zijn allen te babbelen over onze eigen ervaringen.	Via sociale media en activiteiten	
Maandelijks ontmoetingsmomenten organiseren	Zoals in een groep als deze	
Momenten organiseren voor naar toe te gaan.		

Net als Fara doet. Een paar online groepen met mogelijke fysieke arrangementen.		
Nog meer evenementen organiseren die afgestemd zijn op de leeftijden en ouders zelf ook inspraak geven in wat ze fijn vinden qua activiteiten.		
Playdates (fysiek) zo kan je echt met elkaar in contact komen.		
Sociale media en activiteiten organiseren voor jonge ouders		
TMW		
Teens weekenden zijn super om andere mama's en papa's bij elkaar te brengen		
Tienermoederweekend		
Tienermoederweekend !!! Of activiteiten met tienerouders		
Via offline activiteiten		
Via sociale media en activiteiten		
Uitstapjes		

Bijlage 5: Interviewvragen respondenten die al in contact kwamen met Fara VZW

Openingsvragen

- Hoe oud ben je?
- Waar woon je?
- Wat is je werksituatie?
- Wat is jouw burgerlijke staat?
- Hoeveel kinderen heb je?
- Hoe oud was je toen je je eerste kindje kreeg? Was dit gepland?

Sociale media

- Welke sociale media gebruik je?
 - o Zijn er nog andere die je kent, maar niet gebruikt?
 - o Welke gebruik je het meest?
 - o Waarom gebruik je deze het meest?
- Waarvoor gebruik je sociale media?
- Welke soort contacten heb je via sociale media?
 - o Welke verschillen ervaar je tussen de contacten die je hebt via verschillende soorten sociale media?
- Wat vind je positief aan sociale media?
- Wat vind je negatief aan sociale media?

Eenzaamheid

- Van wie kreeg je het meeste steun tijdens je zwangerschap?
- Ervaarde jij/ ervaar jij soms gevoelens van eenzaamheid?
 - o Welke gevoelens zijn dit?
 - o Wanneer heb/had je hier het meeste last van?
- Heb je nog contact/krijg je steun van leeftijdsgenoten?
 - o Heb je het gevoel dat je contacten verloren bent sinds je (eerste) zwangerschap?

Contact Fara

- Hoe kwam je in contact met Fara?
- Hoelang ben je al lid van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen'?
- Wat vind je van het initiatief van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
 - o Welke steun ervaar je vanuit de Facebookgroep?

- Welke soort van steun ontbreekt er voor jou?
- Waarvoor gebruik jij de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen'?
- Heb je het gevoel dat de Facebookgroep een soort 'gemeenschap' vormt voor jou? Dus voelt het een beetje alsof je tot een online vereniging behoort?
- Is er volgens jou voldoende interactie binnen de Facebookgroep?
 - Wat zou de interactie kunnen versterken?

Contact andere jonge mama's

- Leerde je al andere jonge mama's kennen?
 - Hoe leerde je hen kennen?
- Leerde je al andere jonge mama's kennen met behulp van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?
 - Heb je online contact met hen?
 - Spreek je af in het echt?
 - Zijn hieruit al vriendschappen ontstaan?
- Waarom is het voor jou belangrijk om contact te hebben met andere jonge mama's?
- Op welke manier zou je zelf het meest geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders?

Community met jonge mama's

- Wat is er voor jou nodig om een sociale media platform te gaan gebruiken om contact te hebben met jonge mama's?
- Wat vind je van de nieuwe functie die Fara gebruikt: Community op Messenger?
 - Voelt dit anders dan de Facebookgroep?
- Welke informatie over tienerouderschap wil je graag ontvangen via sociale media?
- Wat zijn voor jou de voordelen van het online verenigen van jonge ouders?
- Wat zijn voor jou de nadelen van het online verenigen van jonge ouders?
- Wat is volgens jou de beste manier om jonge mama's en papa's online met elkaar in contact te brengen?

Gevoel van veiligheid online

- Hoe veilig voel jij je online?
- Welke stappen neem je om je veiligheidsgevoel te vergroten?
- Hoe kan Fara er volgens jou voor zorgen dat de interactie binnen een online community veilig verloopt?

Bijlage 6: Interviewvragen respondenten die nog niet in contact kwamen met Fara vzw

Openingsvragen

- Hoe oud ben je?
- Waar woon je?
- Wat is je werksituatie?
- Wat is jouw burgerlijke staat?
- Hoeveel kinderen heb je?
- Hoe oud was je toen je je eerste kindje kreeg? Was dit gepland?

Sociale media

- Welke sociale media gebruik je?
 - o Zijn er nog andere die je kent, maar niet gebruikt?
 - o Welke gebruik je het meest?
 - o Waarom gebruik je deze het meest?
- Waarvoor gebruik je sociale media?
- Welke soort contacten heb je via sociale media?
 - o Welke verschillen ervaar je tussen de contacten die je hebt via verschillende soorten sociale media?
- Wat vind je positief aan sociale media?
- Wat vind je negatief aan sociale media?

Eenzaamheid

- Van wie kreeg je het meeste steun tijdens je zwangerschap?
- Ervaarde jij/ ervaar jij soms gevoelens van eenzaamheid?
 - o Welke gevoelens zijn dit?
 - o Wanneer heb/had je hier het meeste last van?
- Heb je nog contact/krijg je steun van leeftijdsgenoten?
 - o Heb je het gevoel dat je contacten verloren bent sinds je (eerste) zwangerschap?

Contact andere jonge mama's

- Leerde je al andere jonge mama's kennen?
 - o Hoe leerde je hen kennen?
 - o Heb je online contact met hen?
 - o Spreek je af in het echt?

- Zijn hieruit al vriendschappen ontstaan?
- Waarom is het voor jou belangrijk om contact te hebben met andere jonge mama's?
- Op welke manier zou je zelf het meest geneigd zijn om contact te zoeken met andere jonge ouders?

Fara vzw

- Ken jij Fara vzw?
 - Zo ja, vanwaar ken je Fara vzw?
- Wat vind je van het initiatief van de Facebookgroep 'Tienermoeders Vlaanderen' van Fara?

Community met jonge mama's

- Wat is er voor jou nodig om een sociale media platform te gaan gebruiken om contact te hebben met jonge mama's
- Welke informatie over tienerouderschap wil je graag ontvangen via sociale media?
- Wat zijn voor jou de voordelen van het online verenigen van jonge ouders?
- Wat zijn voor jou de nadelen van het online verenigen van jonge ouders?
- Wat is volgens jou de beste manier om jonge mama's en papa's online met elkaar in contact te brengen?

Gevoel van veiligheid online

- Hoe veilig voel jij je online?
- Welke stappen neem je om je veiligheidsgevoel te vergroten?
- Hoe kan Fara er volgens jou voor zorgen dat de interactie binnen een online community veilig verloopt?
- Wat is volgens jou de beste manier om jonge mama's en papa's met elkaar in contact te brengen? (open vraag)

Bijlage 7: Geïnformeerde toestemming interviews

Geïnformeerde toestemming

Titel van de studie

Wat is de rol van online community building op empowerment van supportgroepen?

Doel van de studie

Dit onderzoek is onderdeel van een studenten masterproef - Master in de Communicatiewetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel. De masterproef focust op het ondersteunen van vzw Fara bij het creëren van een veilige online gemeenschap waar Vlaamse tienermama's elkaar kunnen leren kennen.

Beschrijving van de studie

In dit onderzoek worden diepte-interviews uitgevoerd met Vlaamse jonge mama's. Als respondent neem je deel aan een interview dat maximum 60 minuten duurt. Van dit interview wordt een audio-opname gemaakt voor een vlotte verwerking en analyse van het interview. Deze opname wordt niet openbaar gemaakt.

Privacy en anonimiteit

De persoonlijke informatie die in dit onderzoek wordt gedeeld, wordt vertrouwelijk behandeld. Alle persoonlijke gegevens die tijdens het onderzoek worden verzameld, worden alleen door de student verwerkt. Alle deelnemers worden geanonimiseerd (bijvoorbeeld door gebruik te maken van pseudoniemen) bij de verwerking en rapportage van de onderzoeksresultaten. Dit betekent dat uw naam niet direct wordt gekoppeld aan de verzamelde informatie.

Het verzamelen en verwerken van gegevens is in overeenstemming met de wettelijke principes opgelegd door de nieuwe Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming 2016/679 (GDPR of AVG), die van kracht is sinds 25 mei 2018.

a. Welke persoonlijke gegevens ik van / over u verzamel, in het bijzonder: naam / identiteit, contactgegevens, jouw gedrag, jouw mening en antwoorden gegeven in het kader van de studie zoals hierboven omschreven.

b. Dat Fien Meuris fungeert als verwerkingsverantwoordelijke van uw gegevens.

c. Dat de gegevens worden verzameld en verwerkt ten behoeve van voornoemd onderzoek. In overeenstemming met de relevante wetgeving zullen gegevens die als onderdeel van het onderzoek zijn verzameld, 1 jaar worden bewaard.

d. Dat ik uw persoonsgegevens alleen voor wetenschappelijke doeleinden mag gebruiken. De verwerking is gebaseerd op geïnformeerde toestemming.

e. Dat u het recht heeft om uw gegevens in te zien en te corrigeren. Daarnaast heeft u het recht om uw gegevens te wissen, de verwerking ervan te beperken, bezwaar te maken tegen de verwerking en uw gegevens over te dragen aan derden. Neem bij vragen contact op met de onderzoeker.

f. U heeft het recht om uw toestemming voor de verwerking van uw gegevens te allen tijde in te trekken. De intrekking van de toestemming heeft geen invloed op de rechtmatigheid van de verwerking van de gegevens die zijn verkregen vóór de intrekking van de toestemming.

g. Uw gegevens mogen alleen worden ingezien en verwerkt door de student [en diens promotor] en worden niet gedeeld met andere instellingen.

h. Uw gegevens worden bewaard en beveiligd conform de richtlijnen van de VUB.

i. Als u uw rechten wilt uitoefenen of als u nog vragen heeft over uw rechten en de verwerking van uw persoonsgegevens, dan kan u altijd contact opnemen met de student via Fien.Meuris@vub.be

j. De student neemt zoveel mogelijk maatregelen om de veiligheid en vertrouwelijkheid van uw gegevens te waarborgen, waaronder:

- het pseudonimiseren van uw gegevens, het genereren van een niet-geïdentificeerde dataset met referenties of tokens.
- uw gegevens worden enkel opgeslagen op een versleutelde lokale harde schijf. Uw gegevens worden daarom nooit opgeslagen op onbeschermd personal computers, handhelds of andere eindgebruikersapparatuur en worden nooit per e-mail doorgestuurd.

k. Ten slotte heeft u ook het recht om een klacht in te dienen over de manier waarop er met uw gegevens wordt omgegaan. U kunt dit doen bij de Belgische toezichthoudende autoriteit

die verantwoordelijk is voor de handhaving van de gegevensbeschermingswetgeving, in het bijzonder:

Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA)

Drukpersstraat 35

1000 Brussel

Tel. +32 2 274 48 00

e-mail: contact@apd-gba.be Website: www.gegevensbeschermingsautoriteit.be

Toestemming

Ik, _____, stem in met de inhoud van dit document en bevestig deel te nemen aan deze studie.

Handtekening en datum:

--

Contact

- Naam (student): Fien Meuris
- ✉ : Fien.Meuris@vub.be

Bijlage 8: Interviewtranscripten

Te vinden in het gecomprimeerd ZIP-bestand op Canvas.

Bijlage 9: Analyse van de interviews (MAXQDA-bestand)

Te vinden in het gecomprimeerd ZIP-bestand op Canvas.